

คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย

สารนิพนธ์
ของ
รดาอร พงษ์ศักดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
ตุลาคม 2549

คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กรปฐมวัย

สารนิพนธ์
ของ
รดาอร พงษ์ศักดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กรปฐมวัย

บทคัดย่อ

ของ

รดาอร พงษ์ศักดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2549

รดาอร พงษ์ศักดิ์ (2549). *คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา
การแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่
ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย เพื่อหา
ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละ และเพื่อเปรียบเทียบความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย ก่อน
และหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็ก
ปฐมวัยชาย หญิง ที่มีอายุ 4 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 26 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย และแบบสอบถาม
ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .75 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย
ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน $t - test$ แบบ Dependent Samples และ $t - test$ แบบ Independent
Samples

ผลการวิจัยพบว่า ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนา
ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกัน โดยนักเรียนมีความเสี่ยสละสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

A HANDBOOK FOR DEDICATION OF THE STUDENTS AT EARLY CHILDHOOD

AN ABSTRACT
BY
RADA-ON PONGSAK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
October 2006

Rada-on Pongsak. (2006). *A Handbook For Dedication of The Students at Early Childhood*. Master's Project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Inst. Paisan Unprasert.

This research is aimed at building a handbook for dedication of the students at early childhood and on comparing dedication behaviors of children, before and after using a handbook, to find efficiency of tools used in developing dedication for early childhood. 26 kindergarteners, grade 1 – 2, aged 4 – 6, were sampling in this research. These enrollments in Chamchun School in Wattana District, Bangkok are spread in several classes. The pupils are in the educational year of 2548, second semester. A random sampling of a one classroom per grade was conducted. Tools used in this research are A Handbook for Dedication of The Students at Early Childhood and The Childhood Dedication measurement, which reliability measured at .75. One Group Pretest – Posttest Design method was carried out. Before using a handbook, for four weeks, pupils are conducted with the Pretest. After finished using A Development Handbook, the researcher has measured the pupils' dedication level again using the same handbook's Posttest. Statistics used in analyzing data are standard deviation, mean, T-test's Dependent Samples and T-test's Independent Samples.

The result of this research is found that before and after using A Handbook for Dedication of The Students at Early Childhood pupils have changed their dedication behaviors indicated that significant differences at .05.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย ของ รดาอร พงษ์ศักดิ์ ฉบับนี้
แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขา
วิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ ไพศาล อันประเสริฐ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(อาจารย์ ไพศาล อันประเสริฐ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ มณฑิรา จารุเพ็ง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ อาจารย์ มณฑิรา จารุเพ็ง กรรมการพิจารณาเค้าโครงและกรรมการสอบปากเปล่า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ทองอยู่ แก้วไทรฮะ อาจารย์ ชัยสิน มณีนันท์ และ อาจารย์ ประยูร วงศ์จันทร์ตา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจ แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณครูแผนกอนุบาลโรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อาจารย์ประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 และขอขอบใจนักเรียนอนุบาลทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวทุกคน ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำวิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแก่ คุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์ พี่น้อง และผู้มีพระคุณทุกท่าน

รดาอร พงษ์ศักดิ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของเด็ก.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเสียสละ.....	14
เอกสารเกี่ยวกับคู่มือ.....	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคในการพัฒนาความเสียสละ.....	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	38
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	50
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการ.....	50
สรุปผลการวิจัย.....	52
อภิปรายผล.....	52
ข้อเสนอแนะ.....	54
บรรณานุกรม.....	55
ภาคผนวก.....	60
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	83

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากร.....	38
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	39
3 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design.....	41
4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความเสียหายด้านของ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหาย.....	45
5 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความเสียหายด้านของ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหาย.....	46
6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัย	47
7 ค่าประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย.....	48
8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัยระหว่างชั้นเรียน...	49
9 แสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับวัตถุประสงค์.....	79
10 คะแนนจากแบบสอบถามความเสียหายของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1.....	80
11 คะแนนจากแบบสอบถามความเสียหายของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2.....	81

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กดีในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่แรกเกิดของชีวิต คือ ตั้งแต่เกิดจากท้องแม่ จนกระทั่ง 6 ขวบ เป็นช่วงเวลาที่เด็กจะได้รับการปลูกฝังที่ดี ในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของความเสียสละ และมีน้ำใจ ที่ในสังคมปัจจุบันดูเหมือนจะลดน้อยลงไปทุกที ดูได้จากสังคมรอบตัวเราที่มีการขยายตัวทางอุตสาหกรรม ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี วัฒนธรรมตะวันตกและด้านอื่น ๆ จึงมีผลทำให้อัตราส่วนของความเจริญทางด้านวัตถุ กับด้านจิตใจ ไม่สัมพันธ์กัน ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเกิดความเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม ทำให้จิตสำนึกของความเสียสละ และมีน้ำใจลดน้อยลง ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ทรัพย์สินซึ่งปรากฏเป็นข่าวทางสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ

องค์ความรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะ 3 ปีแรก เป็นจังหวะทองของการสร้างเสริมพัฒนาการเด็ก เป็นการวางรากฐานของการพัฒนาความเจริญเติบโตทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านสมอง เพราะสมองเติบโตและพัฒนาเร็วที่สุด ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูในช่วงระยะนี้มีผลต่อคุณภาพของคนตลอดชีวิต สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาองค์ความรู้จากต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการพัฒนาสมอง ที่สนับสนุนให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กในช่วงวัยเริ่มแรกของชีวิต เช่น การพัฒนาสมอง ซึ่งพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงวัยนี้ บทบาทของพ่อแม่ในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การพัฒนากระบวนการคิด แนวคิดนวัตกรรมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (แนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม แนวคิดมอนเตสซอรี แนวคิดไฮสโคป แนวคิดวอลดอร์ฟ แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย) ตลอดจนมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย องค์ความรู้ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการพัฒนาสมอง จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย นับตั้งแต่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลผู้เลี้ยงดูเด็ก และบุคลากรที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีแนวทางหลักการที่ชัดเจนที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และร่วมมือกันพัฒนาเด็กปฐมวัย ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาไปสู่วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ที่มีความสมบูรณ์พร้อมเป็นคนดี คนเก่ง ที่มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และประสบการณ์การเรียนรู้ ในช่วงเด็กปฐมวัย ยังเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในวัยต่อไปและการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : ออนไลน์)

พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงพระราชทานกระแสพระราชดำรัสแก่ข้าราชการพลเรือนปี 2536 ในเรื่อง “เสียสละ อดทน” ดังนี้ มีความเสียสละ อดทน รู้จักเกรงใจ ให้อภัย ทั้งโอนอ่อนผ่อนตามกันและกัน ด้วยเหตุผล เสียสละประโยชน์ส่วนน้อย

ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ตั้งใจชวนช่วยปฏิบัติงานด้วยความฉลาดรอบคอบ รักษาความสุภาพอ่อนโยนไว้ให้เหนียวแน่นสม่ำเสมอ หัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง เด็ดเดี่ยว ในอันที่จะพากเพียรปฏิบัติหน้าที่ ให้จนบรรลุผลสำเร็จ ความเพียรที่ถูกต้องเป็นธรรมและพึงประสงค์นั้น คือ ความเพียรที่จะกำจัดความเสื่อมให้หมดไปและระวังป้องกันมิให้เกิดขึ้นใหม่ อย่างหนึ่งกับความเพียรที่จะสร้างสรรค์ความดีความเจริญให้เกิดขึ้น และรักษามิให้เสื่อมไป การทำงานใด ๆ ไม่ว่าจะเล็ก ใหญ่ ยาก ยาก ถ้าย่อหย่อนจากความเพียรแล้ว ยากที่จะให้สำเร็จเรียบร้อยทันเวลาได้ การฝึกฝนความเพียร ถึงหากแรก ๆ จะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยลำบาก แต่พอได้เพียรจนเป็นนิสัยแล้ว ก็จะกลับเป็นพลังอย่างสำคัญที่คอยกระตุ้นเตือนให้ทำงานอย่างจริงจัง ด้วยใจร่าเริง และเมื่อใดพลังของความเพียรนี้เกิดขึ้น เมื่อนั้นการงานทั้งหลายก็สำเร็จได้โดยง่าย และรวดเร็ว

การที่คนเราจะทำความดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสาเหตุทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล สาเหตุภายใน คือ ลักษณะทางจิตใจต่าง ๆ เช่น การไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ส่วนรวม การมุ่งอนาคต และความสามารถควบคุมตนเอง ความเชื่อว่าทำดีจะนำไปสู่ผลดี และการทำชั่วต้องโดนลงโทษ นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจทางด้านอื่น ๆ คือความพอใจ และเห็นด้วยกับความดีต่าง ๆ และเห็นความสำคัญของความดีเหล่านั้น เช่น ความซื่อสัตย์ การเคารพกฎระเบียบและกฎหมาย ความสามัคคี ความเสียสละ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 113)

ปัญหาต่าง ๆ เกิดจากการขาดสมดุลในการพัฒนา คือมุ่งเน้นแต่การรับเอาความเจริญทางวัตถุโดยมิได้เน้นจริยธรรมควบคู่ไปด้วย การปลูกฝังทางด้านจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสันติสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เพราะจริยธรรมเป็นแบบแผนในการประพฤติที่สร้างให้คนมีจิตใจ ประเสริฐสมบูรณ์ ขยายขอบเขตคุณงามความดีออกไปถึงการช่วยเหลือผู้อื่นให้พบกับสิ่งดีงาม มีความรักความเมตตาต่อกัน (ประกาศรี สี่อำไพ. 2540 : 17) จริยธรรมจึงเป็นเครื่องคุมครองโลก เป็นฝ่ายธรรมะที่จะชนะอธรรม ถ้าปราศจากจริยธรรมแล้วก็จะไม่มีเครื่องมือที่จะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ไม่แตกต่างอะไรไปจากสัตว์

ปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาของบุคคล เพราะทั้งร่างกาย จิตใจ สมอง และนิสัยของบุคคลจะสร้าง และหล่อหลอมได้ดีในเด็กวัยนี้ โดยเริ่มจากพันธกรรมที่เด็กได้มาตั้งแต่การปฏิสนธิ และมาปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายรวมถึงการอบรมเลี้ยงดู การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การให้อาหารทั้งอาหารกายและอาหารทางใจด้วย (พัชรี สวนแก้ว. 2545 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับนักจิตวิทยาเด็กได้กล่าวไว้ว่า ถ้าเราสามารถปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยมีลักษณะนิสัยทางจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่ดีแล้ว การพัฒนาจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องยากถ้าเรามีการวางแผนที่ดีที่มีการรองรับการพัฒนาด้านนี้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จากระดับปฐมวัยสู่ระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษาอย่างมีระบบแบบแผน เพื่อให้เด็กสามารถเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาสังคมพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้านความเสียสละให้แก่เด็กปฐมวัย จะส่งผลสืบเนื่องต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อโตขึ้น ดังนั้นหากเราสนใจให้การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมี

เสียสละแก่เด็กปฐมวัย จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่รู้จักปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และเสียสละต่อสังคม ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม ดังนั้นผู้บริหาร ครู ครูแนะแนว ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรมีการเตรียมการเพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะสามารถพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความสุข สมบูรณ์อยู่ในสังคมได้

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างคู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย โดยการจัดทำคู่มือโดยการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์พฤติกรรมของนักเรียนที่โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา ปีการศึกษา 2548 ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับครูและผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กระดับปฐมวัย
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย
3. เพื่อเปรียบเทียบความเสียสละของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนา

ความเสียสละ

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ได้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้านความเสียสละของนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครอง ครูผู้สอน ครูแนะแนว รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการพัฒนาความเสียสละ และใช้เป็นแนวทางในการสร้างคู่มือพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไปได้อีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 143 คน ประกอบด้วยนักเรียนอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 71 คน และนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 72 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

จำนวน 49 คน ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ได้ดังนี้ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1/3 จำนวน 23 คน และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 จำนวน 26 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความประพฤติ ปฏิบัติ การกระทำของนักเรียนในการละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังใจ โดยพฤติกรรมที่แสดงออก คือ

1. เสี่ยสละทรัพย์สิ่งของ ได้แก่ การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภค
2. เสี่ยสละกำลังกาย ได้แก่ ช่วยผู้อื่นทำความสะอาด
3. เสี่ยสละความสุขสบายส่วนตน ได้แก่ แบ่งปันของเล่นให้เพื่อนเล่นบ้าง

คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย หมายถึง คู่มือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยใช้สื่อประสม ที่สอดคล้องกับวัย หน่วยการสอน และหัวเรื่อง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมเป้าหมาย และเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการพัฒนาความเสี่ยสละ ช่วยให้เกิดพฤติกรรมเป้าหมายอย่างเหมาะสม ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความเสี่ยสละ
2. แนวทางในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย นักเรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง และแสดงความคิดเห็น

เพื่อให้ นักเรียนเกิดการพัฒนาความเสี่ยสละ โดยการจัดกิจกรรมจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

2.1 กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเข้ากลุ่ม ซึ่งกิจกรรมกลุ่มจะเน้นการเล่นเกม โดยเล่นเป็นกลุ่ม และให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเสี่ยสละระหว่างเล่นเกมในกิจกรรมกลุ่ม

2.2 บทบาทสมมติ หมายถึง วิธีการในการสอนเพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องความเสี่ยสละ โดยครูสร้างสถานการณ์สมมติ และบทบาทสมมติขึ้นมา ให้ นักเรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออก ทั้งทางด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายในการเรียนรู้เรื่องความเสี่ยสละ

2.3 สถานการณ์จำลอง หมายถึง การยกสถานการณ์จริงหรือเหตุการณ์จำลองขึ้นเพื่อเป็นคำถามให้นักเรียนร่วมกันคิดแก้ไขสถานการณ์ ให้นักเรียนตอบคำถาม และแสดงวิธีการแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ และนำมาเป็นข้ออภิปรายในการเรียนรู้เรื่องความเสี่ยสละ

2.4 การเล่านิทาน หมายถึง การจัดกิจกรรมเล่านิทาน โดยครูเป็นผู้เล่านิทาน ที่มีเนื้อหาสั้น ๆ ในเนื้อหาของนิทานแต่ละเรื่องจะเน้นความเสี่ยสละ ในการเล่านิทานใน

แต่ละครั้งระหว่างครูเล่านิทาน ครูเปิดโอกาสให้เด็กถาม ให้เด็กแสดงความคิดเห็น และเมื่อครูเล่า นิทานจบให้อธิบายถึงความเสียสละให้เด็กได้ฟัง

โดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ครูนำนักเรียนเข้าสู่เรื่องราวของกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียน สนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ครูดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ที่กำหนด ไว้ โดยกิจกรรมแต่ละครั้ง มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเสียสละ โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ ดำเนินไป

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาสรุปและตอบคำถามเกี่ยวกับความ เสียสละตามกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง และให้การเสริมแรงโดยชมเชยที่นักเรียนที่แสดง พฤติกรรมความเสียสละขณะที่ร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ทั้ง พฤติกรรมการแสดงออกและความรู้สึก

3. ข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรมพัฒนาความเสียสละ

3.1 ข้อควรปฏิบัติของครูในการจัดกิจกรรมครูต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ ศึกษา เนื้อหา วิธีดำเนินกิจกรรมและเทคนิคทุกครั้งก่อนจัดกิจกรรม อธิบายให้นักเรียนทุกคนได้รับทราบ ข้อควรปฏิบัติ ในการร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แล้วจึงแสดงความคิดเห็นตาม หรือแสดงความคิดเห็นในกรณีไม่เห็นด้วยพร้อมเหตุผลประกอบ ไม่ด่วนตัดสินคำตอบ ของนักเรียนว่าถูกหรือผิด แต่พยายามให้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลของเขา ใช้อารมณ์ขัน การ เสริมแรง หรือแสดงท่าทีด้วยการยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นมิตร ทั้งคำพูด น้ำเสียงและท่าทาง กล่าวแสดงความ รู้สึกชื่นชมพร้อมทั้งเหตุผล เมื่อนักเรียนกระทำพฤติกรรมเป้าหมาย หรือตอบคำถามได้ถูกต้อง สังเกตและบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่ม ขณะจัดกิจกรรม ทั้งพฤติกรรมที่ แสดงออกและความรู้สึก

3.2 ข้อควรปฏิบัติของนักเรียน ในการร่วมกิจกรรมนักเรียนต้องมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรม โดยแสดงความคิดเห็น แสดงพฤติกรรมการพูดได้ครั้งละ 1 คน นักเรียนไม่พูด สอดแทรก ขัดจังหวะ ขณะที่เพื่อนพูดหรือแสดงความคิดเห็นยังไม่เสร็จ ถ้านักเรียนจะแสดงความคิดเห็นต้องให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเสร็จเสียก่อน นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างมีระเบียบ และเป็นไปตามกฎที่ตั้งไว้

4. การประเมินผล โดยแบบสอบถามหลังการทำกิจกรรม และการสังเกตจาก พฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึกของนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

5. ตารางสรุปการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้านความเสียสละ ซึ่งในส่วนของ ตารางจะประกอบไปด้วย

5.1 ระดับชั้นของนักเรียน

5.2 ครั้งที่ในการทำกิจกรรม

5.3 ความเสียสละต่อพฤติกรรมเป้าหมาย

5.4 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนาความเสียสละ

5.5 ชื่อกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6 เทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

5.7 วิธีดำเนินการในการจัดกิจกรรม

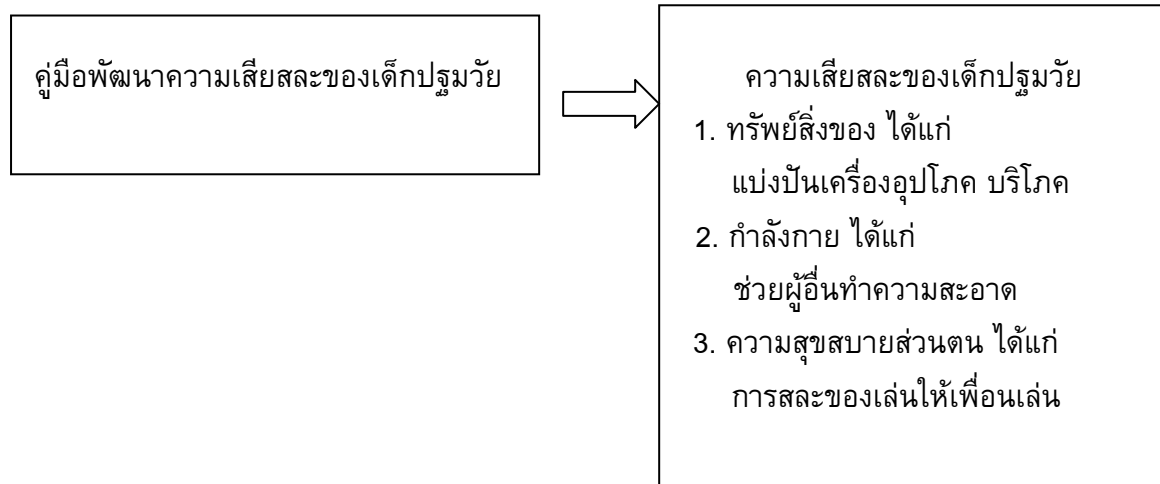
เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548
โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

การหาประสิทธิภาพของกลุ่มพัฒนาความเสียสละ หมายถึง การหาประสิทธิภาพของ
กลุ่มพัฒนาความเสียสละ ในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ 60/60

60 จำนวนแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำแบบสอบถามก่อนการใช้กลุ่มพัฒนา
ความเสียสละได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 60 ขึ้นไป

60 จำนวนหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำแบบสอบถามหลังการใช้กลุ่มพัฒนา
ความเสียสละมีวินัยได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 60 ขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ความเสียสละของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย มีความแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

1. ธรรมชาติของเด็ก
 - 1.1 การพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการพฤติกรรมทางสังคม
 - 2.1 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเสียสละ
 - 3.1 ความหมายความเสียสละ
 - 3.2 ความสำคัญของความเสียสละ
 - 3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
4. เอกสารเกี่ยวกับคู่มือ
 - 4.1 ความหมายของคู่มือ
 - 4.2 ประเภทของคู่มือ
 - 4.3 องค์ประกอบของคู่มือ
 - 4.4 ลักษณะของคู่มือที่ดี
5. เอกสารเกี่ยวข้องกับเทคนิคในการพัฒนาความเสียสละ
6. เอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ธรรมชาติของเด็ก

ราศี ทอสงวสดี (2540 : 20) ก่อนอื่นต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กวัย 3 – 6 ขวบ ว่าเป็นประการใด ลักษณะธรรมชาติของเด็กจะเป็นดังนี้

ประการที่ 1 เด็กในวัยนี้มีลักษณะพฤติกรรมยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกจะดูเป็นคนเห็นแก่ตัว หวงของ ไม่ยอมแบ่งปันสิ่งที่ตนมีแก่ผู้ใด และจะเริ่มเป็นผู้ให้เมื่ออายุประมาณ 4 – 5 ขวบขึ้นไป

ประการที่ 2 เด็กวัยนี้จะยังไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นธรรม การสอนเด็กวัยนี้โดยการบรรยายหรือบอกกล่าวด้วยคำพูดจึงยากที่เด็กจะเข้าใจดังเช่นผู้ใหญ่

ประการที่ 3 เด็กวัยนี้จะยังไม่เข้าใจเหตุผล การอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม เด็กวัยนี้จึงต้องหลีกเลี่ยงการลงโทษ เพราะเด็กจะยังไม่สามารถโยงการลงโทษว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำตนอย่างไร จึงเป็นที่มาของแนวการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยนี้ว่า การจะสั่งสอนให้เด็กเป็นคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมจะได้ผลดี หากใช้การเล่นให้ฟัง จัดกิจกรรมการเล่น ศิลปศึกษา ฯลฯ

การพัฒนาเด็กปฐมวัย

1. การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ช่วงปฐมวัยและต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. หลักวิชาและการวิจัย ได้แสดงว่าปัจจัยแวดล้อม และการเลี้ยงดูที่เหมาะสม สามารถเปลี่ยนโครงสร้างและประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ เวลาที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สุดในการพัฒนาสมองคือในช่วง 5 ปี แรกของชีวิต

3. การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืน และป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัย โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักและชุมชนเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกขั้นตอน

4. แนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลนับตั้งแต่ปฏิสนธิ จวบจนเจริญวัยจำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันส่งเสริมครอบครัวให้พ่อแม่ มีความรักและความรู้ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้ถูกวิธี

5. ผู้ดูแลเด็ก ครู รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ บุคคลเหล่านี้ต้องมีหลักวิชาและทักษะที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : ออนไลน์)

2. ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เพจ โทมัส และมาร์แชล (บุครินทร์ สิริปัญญาร. 2541, : 11 ; อ้างอิงจาก Page , Thomas & Marshall. 1977. International Dictionary of Education. P. 314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคล ที่ได้รับการควบคุมโดยองค์กรทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ (2547 : 12) ได้สรุปไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนให้สังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ยอมรับ

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่กำลังสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็นชอบทำตาม และเลียนแบบผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังเป็นวัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงมักแสดงอารมณ์ต่าง ๆ อย่างเปิดเผย ดังนั้น สภาพแวดล้อมรอบตัวจึงมีอิทธิพลต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ถ้าสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เด็กก็จะมี ความเชื่อมั่นในตนเองสูง มองโลกในแง่ดี แต่ถ้าสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กขาดความสุข เด็กก็จะมี ความเครียด เกิดความวิตก กังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและมองโลกในแง่ร้าย

ซีเฟลท์ (วันเพ็ญ ปลูกพัฒน์. 2539 : 16 – 17; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980. Teaching Young Children. P. 7 – 11) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี เป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเองเป็นคนสำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียว แต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้างแม้ว่าจะชอบเล่นกับตนเองแต่ก็ชอบที่จะไปนั่งเล่นข้างๆ ผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปันของเล่นของใช้ ยังต้องการความเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษเพียงแต่จะเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะมีการเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัวซึ่งพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกายโดยการเอะอะ ไม่ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดีมีหน้าที่ แสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยน การรอคอย และเริ่มมีการแบ่งปัน

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้นจาก 2 คนเป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลงเพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่นและเริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มที่จะมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้สึกกังวลกับสังคมภายในกลุ่มของตน ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรงพยายามจะเป็นที่หนึ่ง ต้องการชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีความรุนแรงที่ยากเกินความสามารถของตนก็จะพยายามปรับกฎเกณฑ์นั้นให้เป็นประโยชน์กับตน

ทิสนา แคมณี; และคณะ (2536 : 71 – 129) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ว่า สามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะรู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 504 – 509) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ขวบ จะสนใจเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกันและชอบเล่นเป็นกลุ่มมากขึ้น ชอบเล่นกับเพื่อนต่างเพศ เด็กผู้ชายส่วนมากมักจะชอบเล่นกับเพศเดียวกันมากกว่าเด็กผู้หญิง เด็กวัยนี้จะสนุกสนานกับการเล่นละครหรือการเล่นบทบาทสมมติ เวลาเล่นด้วยกันมักจะให้ความร่วมมือกันมากขึ้นและเริ่มต้นที่จะใช้การพูดมากกว่าการชกต่อยเมื่อเกิดขัดแย้งกัน เด็กวัยนี้ก็สามารถที่จะยอมรับในการรอคอยการผลัดเปลี่ยน การแข่งขันและการยอมรับกฎเกณฑ์แต่ผู้ใหญ่ก็ยังคงจะต้องคอยตักเตือนอยู่เสมอด้วย

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ขวบ เด็กในวัยนี้มักจะมีความเป็นมิตรให้ความร่วมมือและชอบกระทำการต่าง ๆ ให้ผู้อื่นพอใจ เริ่มที่จะสนุกสนานกับการแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การแสดงความขัดแย้งในกลุ่มลดน้อยลง เด็กในวัยนี้เริ่มที่จะสนใจสิ่งต่าง ๆ และสนใจผู้อื่นมากกว่าที่จะสนใจตนเองนั่นคือ เด็กเริ่มลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งขณะเดียวกันก็จัดได้ว่าเป็นช่วงวิกฤติของเด็กบางคนที่อยู่ในกลุ่มและไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ขวบ เด็กวัยนี้เริ่มที่จะมีการแลกเปลี่ยนของเล่น และร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ การเข้าเล่นร่วมกับเพื่อนในระยะนี้มักจะเล่นกับเพศเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามเด็กก็ยังจัดได้ว่าเป็นวัยที่ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเขามักสนใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่ผู้อื่นทำกับเขา กิจกรรมกลุ่มได้รับความนิยมน้อยลงสำหรับเด็กวัยนี้ เด็กมักจะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและมักจะแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนเพื่อต้องการให้เพื่อนยอมรับตนเอง

พัชรีย์ สวนแก้ว (2545 : 26 – 27) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. เด็กในวัยนี้ส่วนใหญ่จะมีเพื่อนสนิทเพียง 1 – 2 คน แต่มิตรภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เด็กวัยก่อนเข้าเรียนมักมีสังคมไม่แน่นอน และมีความสนใจที่จะเล่นกับเพื่อนส่วนใหญ่ในชั้นเรียนของตนเพื่อนที่สนิทมักเป็นเพศเดียวกับตน แต่มิตรภาพระหว่างเพศชายและเพศหญิงก็เริ่มพัฒนาขึ้น

2. เด็กวัยนี้ มักเล่นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และไม่ค่อยเป็นระเบียบ

3. การทะเลาะกันระหว่างเพื่อนมักเกิดขึ้นบ่อย ๆ เด็กมักจะลืมการทะเลาะได้เร็ว และง่ายมาก

4. เด็กวัยนี้ชอบเล่นละคร และสมมติตนเองเล่นบทบาทเช่นเดียวกับบทบาทของละครบางตัวในรายการโทรทัศน์ที่ตนได้ดู ชอบพูดและแสดงเลียนแบบตัวละครนั้น ๆ ด้วย

5. เด็กหญิงและเด็กชายเพิ่งจะเริ่มต้นเรียนบทบาทของตน และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของเพศชัดเจนนัก

โดยสรุปลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างอายุ 3 – 6 ปี ไว้ดังนี้

เด็กวัย 3 ปี ชอบทำให้ถูกใจพ่อแม่ รู้จักให้ความร่วมมือเพื่อให้ได้สิ่งอื่น รู้จักช่วยเหลือครูหรือพ่อแม่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ รู้จักแบ่งของเล่น ชอบทำให้คนอื่นหัวเราะ

เด็กวัย 4 ปี ชอบเล่นกับเพื่อน ๆ บางครั้งก็ชอบบิฮาระ เล่นรวมกันในกลุ่ม แต่ต่างคนต่างเล่น ช่างพูดและมีเหตุผลของตนเอง

เด็กวัย 5 ปี ชอบเล่นกับเพื่อน เล่นเป็นหมู่

เด็กวัย 6 ปี เริ่มติดต่อกับคนมากขึ้น เช่น ครู พ่อแม่ พี่ น้อง เพื่อน ๆ และคนอื่น ๆ เช่น พยาบาล ตำรวจ พ่อค้า รู้จักทำตามคำสั่งกฎเกณฑ์ รับผิดชอบดีขึ้น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถทำกิจกรรมและเล่นร่วมกับผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีความสามารถในการเรียนรู้และช่วยเหลือตนเองรวมถึงปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้

2.2 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย บางพฤติกรรมมีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัย ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น จากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว และรวมถึงเด็กที่ได้เห็นจากภาพยนตร์การแสดงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 239) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่ การที่เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง

1.3 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุยและการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น โดยการยิ้ม การยกยอ การพูดเชื้อเชิญ

1.4 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงออกโดยการปลอบโยนหรือช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ เด็กสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อเด็กประสบกับเหตุการณ์ เช่น เมื่อเห็นคนได้รับความทุกข์เด็กก็จะเข้าไปปลอบโยน

1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยเหลือ เด็กจะแสดงพฤติกรรมนี้เพื่อเป็นที่รักของเพื่อนฝูง ความรักและการยอมรับจากผู้อื่นซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่เด็กแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนและให้ความช่วยเหลือเพื่อน เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่นไม่หวงของและช่วยเหลือผู้อื่น

1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้

1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กเกิดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท วิวาท จะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Unsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อน และความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นได้เพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อนมักแย่งของเล่นและเมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือผู้อื่น โดยชอบทำตัวเป็นนายพูดข่มขู่ผู้อื่น

2.5 การล้อเลียน ข่มขู่ ชอบรังแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโห อับอาย

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์และท่าทางวาจาในการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือหรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 อคติ เป็นความผิดปกติของเด็กที่แสดงออกมาก เมื่อเด็กรู้สึกว่าคุณเองด้อยกว่า

2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้าม เด็กชายจะหลีกเลี่ยงการเข้ากลุ่ม หรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

สรุปได้ว่า รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นมี 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันเป็นที่ชื่นชอบของตนเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในสังคม การใช้เวลาและโอกาสเด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนมากยิ่งขึ้น

2.3 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พรณี เจริญจิต (2537 : 157 – 158) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุนี้เรียนรู้ที่จะติดต่อสมาคมกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกันเด็กเริ่มที่จะเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับเพื่อน ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. เด็กเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และมีเพื่อนเพียง 1 – 2 คนและเป็นเพศเดียวกัน
 2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อย ๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่นแม้ว่าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน
 3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ แต่เป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เด็กมักจะลืมง่าย ๆ
 4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเด็กอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์
 5. เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจคล้ายกันและยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ
 6. เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อนต่างจากวัยทารกซึ่งกลัวคนแปลกหน้า
- ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 21 – 25) กล่าวถึงความต้องการทางสังคมของเด็กอายุ 5 – 6 ปี ไว้ว่าความต้องการได้รับกำลังใจจากผู้ใหญ่ในความพยายาม และคำชมเชยในผลงาน ต้องการความช่วยเหลือ คำตอบที่ถูกต้อง เมื่อถามคำถามผู้ใหญ่ ต้องการความอิสระที่จะเล่น ทดลอง สำรวจในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ

สรุปได้ว่า ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย คือ ความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ต้องการกำลังใจและคำชมจากผู้ใหญ่ในผลงานที่ตนได้ทำ ต้องการความช่วยเหลือและการตอบคำถามที่ตนสงสัย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเพื่อสนองความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กต้องมีอิสระในการแสดงออกและได้รับความสุขในการทำกิจกรรม

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเสียสละ

3.1 ความหมายของเสียสละ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึงผู้ที่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น หรือผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของความ เสียสละไว้หลายท่าน ดังนี้

เทอร์เนอร์ (Turner. 1942 : 502 - 516) ได้กล่าวถึงความเสียสละว่าเป็นผลรวมของความไวของบุคคลต่อความต้องการของคนอื่น ผู้ที่มีจริยธรรมแบบเสียสละจะมีความเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น หรือสนองความต้องการของผู้อื่น โดยการให้ปันทรัพย์สิ่งของ การกระทำที่ผู้อื่นมีความพึงพอใจ และเป็นผู้ที่มีเจตคติแบบการให้และการรับ

ดาลีย์ และแลทาเนย์ (บรรทม มณีโชติ. 2530 : 24 ; อ้างอิงจาก Darley ;& Latane. 1963: 377-383) ได้กล่าวถึงความเสียสละว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงว่าบุคคลคำนึงถึงและให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นได้ในสิ่งที่เขาต้องการ ทั้งด้านทรัพย์สิ่งของ แรงกาย การพูด และการกระทำ รวมทั้งความสามารถทุกๆ ด้านที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความสุขหรือความทุกข์ของตนเองอันเนื่องมาจากการช่วยเหลือผู้อื่น

บรรทม มณีโชติ (2530 : 25 - 26) ได้สรุปจริยธรรมด้านความเสียสละไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมต่อไปนี้

1. การให้ปัน หมายถึง การช่วยเหลือหรือให้ผู้อื่นในด้านทรัพย์ สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน
2. การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
3. ความมีน้ำใจ หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
4. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์ สิ่งของ และแรงงานของตน เท่ากันหรือมากกว่าผู้อื่น

นริศรา ริชาร์ดสัน (2546: 5) ให้ความหมายความเสียสละคือการให้สิ่งที่ตนมีอยู่ หรือสิ่งที่ตนเองได้รับให้แก่ครู เพื่อน ผู้อื่น และส่วนรวมด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความเสียสละเป็นการแสดงออกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมมากกว่าเป็นประโยชน์ส่วนตน ได้แก่ การสละทรัพย์สิ่งของ การเสียสละกำลังกาย การเสียสละสติปัญญา การเสียสละเวลาและการเสียสละความสุขสบาย

3.2 ความสำคัญของความเสียสละ

พระเทพวิมลโมลี (2528 : 42 - 44) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคุณธรรมด้านความ เสียสละไว้ดังนี้ ธรรมดาคณเราที่อยู่ในสังคมจะต้องรู้จักเป็นคนเสียสละในคราวที่ควรเสียสละจะต้องเป็นคนเสียสละให้ปันสิ่งของต่างๆ ของตนแก่คนที่ควรแบ่งปัน ซึ่งเป็นการแสดงน้ำใจเพื่อ ผูกมิตรไมตรี เพราะคำพังเพยว่า “บริวารมาเพราะน้ำใจมี บริวารหนีเพราะน้ำใจลด บริวารหมดเพราะน้ำใจแห้ง” และได้กล่าวถึงการเสียสละอารมณ์ไว้ว่า เป็นการชำระล้างมลทินในจิตใจของเราให้สะอาดปลอดโปร่งแจ่มใส ทำให้เกิดความสุขใจในชีวิตประจำวัน การเสียสละอารมณ์ ชื่นชอบหมองใจเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับคนที่ใช้ชีวิตเกลือกกลั้วอยู่กับความคิดที่สับสนวุ่นวายของโลกตลอดเวลา ถ้าเก็บอารมณ์ชื่นชอบไว้มากๆ จะทำให้จิตใจคนเราหย่อนสมรรถภาพ เสียคุณภาพของความเป็นคนที่ดี

3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ขัตติยา กรรณสูตร; และคนอื่นๆ (2547 : 20-1) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ที่เชื่อว่า การบรรลุนิติภาวะเชิง จริยธรรมของบุคคลนั้นจะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เนื่องจากเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองที่ว่า “ดี” หรือ “เลว” แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นไปเป็นลำดับ เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดคือ ขั้นที่หกของโคลเบอร์กตรงกับสิ่งที่นักปราชญ์ยอมรับว่าเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์ มิได้เจอเหตุผลประเภทอื่นๆ เลย เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงจึงมีลักษณะเป็น เหตุผลสากลกว้างขวาง ไม่ขัดแย้ง และมีรากฐานจากความรู้หลักการไม่เข้าข้างตนเอง และเป็นอุดมคติ

โคลเบอร์ก ได้จำแนกพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ มี 6 ขั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตน ระดับนี้พบในเด็กอายุ 1 - 10 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) บุคคลจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำให้สิ่งใดเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย จะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่พิจารณาถึงความหมายในคุณค่าของมนุษย์ เช่น ไม่กล้ายกยอกทรัพย์เพราะกลัวถูกตำรวจจับ หรือไม่กล้าหนีเรียนเพราะกลัวถูกครูตักเตือน เป็นต้น ในขั้นนี้พบในเด็กอายุ 2-7 ปี

ขั้นที่ 2 ในหลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เป็นขั้นที่บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น ต้องการแลกเปลี่ยนจากสิ่งที่ตนกระทำโดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่านามธรรม และไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม พบในเด็กที่มีอายุ 7-10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ของตน เช่น ทำตามความคาดหวังของครอบครัว กลุ่ม เชื้อชาติ หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลจะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคม แต่ไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และผลที่ตามมาภายหลังในระดับนี้บุคคลยังต้องการการควบคุมจากภายนอกอยู่ แต่ก็ยังนึกถึงจิตใจของผู้อื่นด้วย รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา พบในผู้ที่มีอายุ 10-16 ปี ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) ในขั้นนี้บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวังอย่างเคร่งครัด พบในผู้ที่มีอายุ 13 - 16 ปี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The Law and Order Orientation) ในขั้นนี้บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวังอย่างเคร่งครัดพบในผู้ที่มีอายุ 13 - 16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Level) เป็นระดับที่ต้องตัดสินใจขัดแย้งต่างๆ ด้วยการนำมาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า สิ่งใดสำคัญมากกว่ากันก็จะปฏิบัติตามนั้น มีหลักการของตนเองที่ถูกต้องและ หลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นใช้หลักการทำตามข้อตกลงของสังคมและคำมั่นสัญญา (Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ละเมิด ผู้อื่นสามารถควบคุมใจตนเองได้เคารพตนเอง สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองได้ เช่น เกิดความละอายใจหรือภาคภูมิใจในการกระทำของตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจาก ภายนอกหรือบุคคลอื่นมีพฤติกรรมที่ต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานมาตรฐานการยอมรับจากสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของ ส่วนรวมเป็นใหญ่ พบในบุคคลที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation) เป็นจริยธรรมขั้นสูงสุดแสดงถึงการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนและมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในอันปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน และความเกรงกลัวต่อบาปเป็นคติประจำใจ

ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก สามารถสรุปสาระสังเขปเป็นตาราง

เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น 3 ระดับ

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุ 2-10 ปี)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี)	
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10-16 ปี)

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ 13-16 ปี)	
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามข้อตกลงของสังคม และ คำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 ยึดหลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการจริยธรรมนั้น ไม่ใช่การรับรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และ บทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ ซึ่งอาจจะขัดแย้งกัน ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม การพัฒนาทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นเป็นไปตามขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านไปแต่ละขั้นถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไป ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด

4. เอกสารเกี่ยวกับคู่มือ

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีคู่มือ เพราะคู่มือเป็นสิ่งที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดทำกิจกรรม มีวิธีการในการปฏิบัติ ดังนั้นผู้จัดทำจึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือ ซึ่งจะได้นำเสนอสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้

4.1 ความหมายของคู่มือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2535 : 77) ได้ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือหมายถึงเอกสารหรือหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูใช้จัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์

ปรีชา ช้างขวัญยืน; และคนอื่น ๆ (2539 : 127) ให้ความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติให้กับผู้ใช้ให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากพจนานุกรม เว็บสเตอร์ (Webster. 1983 : 1097-1098) ให้ความหมายของคู่มือการสอนว่าคู่มือการสอนคือหนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักวิชา และใช้เป็นหลักการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

จากความหมายของคู่มือ ดังกล่าวพอสรุปได้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้อคู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4.2 ประเภทของคู่มือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์; และคนอื่น ๆ (2535 : 77) แบ่งคู่มือเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่น คู่มือการจัดประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือด้านการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

2. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียนที่เราต้องการอธิบายให้ใช้หนังสือนั้นให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียน จึงมีลักษณะกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน

ปรีชา ช่างขวัญยืน; และคนอื่น ๆ (2539 : 127) อธิบายว่าโดยทั่วไป ๆ หนังสือ คู่มือที่พบกันมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำให้แก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ปกติใช้ควบคู่กับตำราเรียน

2. คู่มือเรียน คือ หนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติประกอบด้วย สาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบและการทดสอบ

3. คู่มือทั่วไป จัดเป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่านโดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้เข้าใจ และสามารถที่จะดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กรมวิชาการ (2538) กรมวิชาการได้จัดทำคู่มือการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมอาชีพการ เรียนรู้ควบคู่การทำงานเป็นคู่มือจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน โรงเรียนในโครงการ นักเรียนในโครงการ หลักสูตร การลงทะเบียน แนวทางดำเนินงานในโรงเรียน การวิเคราะห์งาน การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ และผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นนั้น นายอนุชิต เริงจำเนียร (2545:24) ได้ทำการศึกษา และสรุปได้ว่าคู่มือแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร จัดเป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับรายวิชาหนึ่งหรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อนวัตกรรม การเรียน การสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิคการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ หรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยภายในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัย สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า คู่มือไม่ว่าจะเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมเป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิคในการดำเนินการสอนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

4.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้ ดังได้รวบรวมความเห็นของนักวิชาการไว้ต่อไปนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน; และคนอื่น ๆ (2539 : 129) อธิบายองค์ประกอบของคู่มือไว้ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
2. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ เป็นต้น
3. เนื้อหาสาระและกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการ
4. ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกหัดปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน
5. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา
6. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 54) องค์ประกอบของคู่มือครู คู่มือครูควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
 - 1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
 - 1.3 วิธีการใช้
 - 1.4 คำแนะนำ
2. เนื้อหาสาระที่จะสอนปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระพร้อมที่จะสอน โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้เกิดความเข้าใจที่จะอ่าน
3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้
 - 3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น
 - 3.2 การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ
 - 3.3 ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ
 - 3.4 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น ฯลฯ
4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน
 - 4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะให้การสอนบรรลุผล
 - 4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกปฏิบัติ และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักเกิดจะมาจากประสบการณ์ผู้เขียน ฯลฯ

5. การวัดและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะต้องให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดและการประเมินผลการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น

5.1 เครื่องมือวัด

5.2 วิธีวัดผล

5.3 เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม คู่มือที่ดีควรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้และสามารถคาดคะเนได้ว่าผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด ละจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครูอันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยผู้ใช้หรือผู้อ่านให้สามารถกระทำการสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ ผู้เขียนคู่มือครูที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือ จึงถือได้ว่าได้ทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการให้แหล่งอ้างอิงหรือแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครูนั้นเป็นหนังสือที่ใช้เป็นเป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอน

จากความหมายและองค์ประกอบของคู่มือครูพบว่าคู่มือครูเป็นเรื่องที่เขียนให้สัมพันธ์โดยตรงกับเนื้อหาสาระในหลักสูตร เพื่อให้ความรู้ แนวทาง และข้อเสนอแนะแก่ครูได้ปฏิบัติตาม

คู่มือทั่วไปเป็นเรื่องที่คนทั่วไปสนใจ และจะสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้ใช้ ผู้อ่านเข้าใจและสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากคู่มือครู

4.4 ลักษณะของคู่มือที่ดี

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของคู่มือที่ดีเช่น

บันลือ พุกษะวัน (2537 : 29-30) ได้ให้ความเห็นลักษณะของคู่มือที่ดีดังต่อไปนี้

1. สามารถช่วยให้ครูเข้าใจลักษณะเนื้อหาวิชา ขอบข่าย หรือสิ่งที่จะตอบได้กระจ่างและเด่นชัด เช่นการมองเห็นโครงร่างของงานทั้งหมด หรืออาจกล่าวอย่างย่อได้ว่าช่วยให้ครูเกิดมโนทัศน์กับงานที่จะสอน

2. ช่วยให้ครูสามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนนั้นๆ ได้ดี โดยที่ครูสามารถดัดแปลงยืดหยุ่นได้เอง ไม่เป็นการให้แนวทางแบบบังคับ ดังนั้นแนวทางแห่งการเสนอแนะ เปิดโอกาสให้ผู้สอนสามารถปฏิบัติได้คล่องตัว

3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้นๆ ว่าเด็กสนใจปฏิบัติได้จึงควรใช้

4. แนวการเขียน เน้นย้ำแนวทางปฏิบัติที่มุ่งไปสู่เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง คือมีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน เช่น มุ่งฝึกงานเป็นรายกลุ่ม ทำงานเป็นกลุ่มก็ฝึกอย่างต่อเนื่องจนเด็กมีแนวทางเมื่อได้แนวแล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคล เป็นต้น

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรมและวิธีสอน ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป มิได้มุ่งกระจายไปแนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวทางปฏิบัตินั้นๆ ต้องเป็นทางปฏิบัติได้และได้ผลด้วย หรือกล่าวสั้นๆ หนึ่งก็คือ พยายามสอดแทรกสิ่งแปลกใหม่ที่ละน้อยดีกว่าที่จะใช้วิธีใหม่ทีเดียว

6. ทั้งรูปแบบและวิธีการ ที่เป็นแนวในการเขียนต้องคงรูปแบบและขั้นตอนโดยสม่ำเสมอเพื่อสะดวกแก่การใช้ การเปิดอ่าน ค้นคว้าอื่นๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 57) ได้ให้ความหมายของลักษณะที่ดีของคู่มือดังนี้

1. สามารถเข้าใจลักษณะเนื้อหา ขอบข่าย หรือสิ่งที่จะสอนได้อย่างกระจ่างชัด เช่น มองเห็นโครงร่างของการสอนทั้งหมด

2. ช่วยให้สามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่างๆ ได้ดีโดยสามารถดัดแปลงและยืดหยุ่นได้เอง ไม่เป็นแนวทางบังคับ ต้องเสนอแนะแนวทางโดยสามารถปฏิบัติงานได้คล่องขึ้น

3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้นๆ เด็กสนใจปฏิบัติได้ จึงควรเลือกใช้

4. แนวการเขียน เน้นย้ำแนวปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ มีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน เช่น มุ่งฝึกงานกลุ่ม ทำงานเป็นกลุ่มก็ฝึกอย่างต่อเนื่องจนเด็กมีแนวทางได้แนวทาง แล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคลต่อไป

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป มิได้มุ่งกระจายให้แนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวปฏิบัตินั้นๆ ต้องเป็นการปฏิบัติได้และได้ผลด้วย

6. รูปแบบและวิธีการ ที่เป็นแนวทางในการเขียนคงรูปแบบและขั้นตอน โดยสม่ำเสมอเพื่อสะดวกแก่การใช้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2542 : 159-160) ลักษณะของคู่มือที่ดีควรมีรายละเอียดดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง

3. ควรมีส่วนที่น่าสนใจผู้ใช่ว่าคู่มือนี้จะช่วยผู้ใช้อย่างไร ทำอะไรบ้าง

4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ

5. ส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในการดำเนินการ
6. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
7. เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้องสามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ
8. ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้คู่มือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านหรือการปฏิบัติตามขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใช้คู่มือในการเขียนคำตอบรวมทั้งมีคำตอบและแนวทางในการตอบไว้ด้วย
9. ควรใช้เทคนิคต่างๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้สะดวก เช่น การจัดรูปเล่มขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น
10. ควรให้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการพัฒนาความเสียสละ

เทคนิคที่ใช้ในการสอนคุณธรรมจริยธรรม

1. บทบาทสมมติ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542 : 30 - 31) ได้กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก เกิดความรู้สึก ความนึกคิดในการแสดงบทบาทของผู้อื่นที่ไม่ใช่ตนเองได้ทดลองหรือฝึกประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจในเหตุการณ์ที่สมมติขึ้นมาจากความเป็นจริง การแสดงบทบาทสมมติจะให้ความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ยาวนานและลึกซึ้ง และมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของนักเรียนในการปรับและ แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงได้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนแต่ละคน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสอน วิธีการนี้ยังมีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น แล้วให้ผู้เรียนแสดงตามธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของการใช้บทบาทสมมติ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542 : 31)

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความรู้สึก พฤติกรรม การแสดงออกของผู้อื่น
2. เพื่อให้นักเรียนมีการปรับหรือเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรมและการปฏิบัติในสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความรู้ในการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

4. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน ได้มีโอกาสแสดงออกและได้เรียนอย่างสนุกสนาน

5. เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ

ทิตนา แคมมณี (วรวรรณนี้ ราชสงฆ์. 2541 : 31 ; อ้างอิงจาก ทิตนา แคมมณี. 2519 : 42 - 43) กล่าวถึงกระบวนการในการใช้บทบาทสมมติไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม หรือการใช้บทบาทสมมติแบบไม่ได้เตรียมบทไว้ลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1.1 การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ว่าอะไรคือปัญหา หรือจุดที่ต้องชี้ให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

1.2 เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้ว ครูจะต้องกำหนดสถานการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้นักเรียนแสดง

2. ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

2.1 การอ่านเครื่อง เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกับเรื่องที่จะเรียน ครูอาจเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้นักเรียนฟัง

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง อาจเลือกบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาทหรือบุคคลที่มีลักษณะตรงกันข้ามก็ได้

2.3 การจัดฉากแสดง หลังจากที่ได้ผู้แสดงแล้วจึงจัดฉากแบบสมมติขึ้น เพื่อให้การแสดงใกล้เคียงกับความเป็นจริง อาจเป็นแบบอย่างง่าย ๆ จนถึงแบบหรูหรา

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วย มิฉะนั้นการอภิปรายและการวิเคราะห์หลังการแสดงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ครูต้องช่วยขจัดความตื่นเต้นความประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีต่างๆ

2.6 การแสดง การแสดงควรเป็นไปตามธรรมชาติไม่มีการขัดแย้งกัน นอกจากในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

2.7 การดับบทการแสดง ควรมีการดับบทและหยุดการแสดงเมื่อ

2.7.1 การแสดงได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้

2.7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร ถ้าแสดงต่อไป

2.7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดการเข้าใจผิดบางประการ

2.7.4 การแสดงจบเรื่อง

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การวิเคราะห์ผลการแสดงมักเป็นไปในรูปของการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายเป็นไปในรูปใดนั้น

ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอแนวความคิดเห็นก่อนแล้วจึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น

4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม** กรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอแนวความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจมีการแสดงใหม่อีก

5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป** หลังจากอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้ว ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่ว ๆ ไป ซึ่งอาจมีการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอด

ประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แชมมณี (วรวรรณนี้ ราชสงฆ์. 2541: 28; อ้างอิงจาก ทิสนา แชมมณี. 2519: 42-43) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุการที่ผู้เรียนรู้ได้แสดงบทบาทต่าง ๆ ที่ถูกจำกัดอยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุที่ผลักดันให้แสดงพฤติกรรม ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนไม่ตัดสินใจก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียดที่ได้รับ ซึ่งไม่สามารถที่จะแสดงออกมาได้ การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกนั้นๆ ออกมา

3. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความเข้าใจนี้ทำให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต ในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทอยู่นั้นจะมีการกระทำหรือการตัดสินใจให้เห็นถึงค่านิยมของตน

5. ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะปรับปรุงตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดจนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และฝึกฝนการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในหลายๆ บทบาท เพื่อช่วยเหลือในการสำรวจ และค้นหาพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจและแสดงบทบาทสมมติแทบทุกบทบาทจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งอยู่ ผู้แสดงจะต้องรู้จักคาดคะเนและคิดในหลายแง่ โดยใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ไขปัญหา

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การเรียนรู้การประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น

9. ช่วยฝึกหัดผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน คือ รู้สึก คิด กระทำ

10. ช่วยพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียนให้ดีขึ้นในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม อาจมีปัญหาขัดแย้งกัน การฝึกให้เรียนรู้อยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวทาง นำไปสู่ความเข้าใจกัน และความสามัคคี

11. ช่วยให้ครูได้รู้จักผู้เรียนอย่างลึกซึ้งขึ้น เมื่อผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมออกมา

หลังจากการใช้บทบาทสมมติแล้ว ครูควรย้ำและทำความเข้าใจกับนักเรียนอีกครั้งหนึ่งว่า การแสดงที่ผ่านมาเป็นเพียงการแสดงบทบาทสมมติเท่านั้น เพราะนักเรียนบางคนอาจจะติดอยู่กับบทบาท สถานการณ์ และคำอธิบายของนักเรียนบางคนจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีเกิดขึ้น ครูจึงต้องชี้แจงและทำความเข้าใจให้ถูกต้องเสมอเมื่อเกิดเหตุการณ์ลักษณะประเภทรูปนี้ขึ้น

2. สถานการณ์จำลอง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542: 35) ให้ความหมายของสถานการณ์จำลอง (Simulation Technique) เป็นกระบวนการในการสร้างรูปแบบของสถานการณ์จำลองแทนสถานการณ์จริง เพื่อศึกษาพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

สำเร็จ เวชสุนทร (สุภมาศ เพชรสมบัติ. 2540: 29; อ้างอิงจาก สำเร็จ เวชสุนทร. 2533: 18-19) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือ การจำลองสถานการณ์หรือสภาพการณ์นั้น โดยจำลองมาจากสภาพที่เป็นจริง หรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็จริงในสังคมมากที่สุด แล้วให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแสดง ความเห็น หรือหาทางแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้นๆ การปฏิบัติเหล่านี้ผู้เรียนจะได้กระทำเหมือนว่า เขาอยู่ในสถานการณ์นั้นจริงๆ เป็นวิธีการฝึกที่ไม่ทำให้ผู้เรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอยู่ในสภาพที่เป็นอันตรายหรือได้รับความเสียหายใดๆ อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมี ประสบการณ์ มีโอกาสตัดสินใจ เลือกวิธีการในการแก้ปัญหา และเลือกหลักการหรือทฤษฎีมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า สถานการณ์จำลองเป็นสถานการณ์จริงหรือ สถานการณ์ที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเหมือนว่าได้อยู่ในสถานการณ์นั้นๆ

ขั้นตอนการสร้างสถานการณ์จำลอง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542 : 36 - 37) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ระบบปัญหา ครูศึกษาและกำหนด สถานการณ์จำลองที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่จะพัฒนา โดยตั้งวัตถุประสงค์และขอบเขตของ การสอน จากนั้นศึกษาระบบปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม วิเคราะห์และคัดเลือกปัญหาสำคัญที่ต้องการสอน แก่นักเรียน การพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลกระทบต้อปัญหาที่ต้องการศึกษา ขั้นตอนนี้ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจ และมีแนวคิดในการวางแผนของสถานการณ์จำลองให้มีส่วนใกล้เคียงกับ สถานการณ์จริง ให้ตรงกับปัญหาจริยธรรมที่ต้องการพัฒนาให้ ตัวนักเรียน ขอบเขตของการนำไปใช้ ในห้องเรียน สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่จัดขึ้นจะมีความเหมาะสมกับพฤติกรรม การเรียนของ นักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบสถานการณ์จำลอง ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเฉพาะเจาะจงที่ระบุว่าสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นมุ่งสอนอะไรแก่นักเรียน เน้นเรื่องใดเป็นหลัก เนื้อหาความจริง มโนคติหรือทักษะ

2. การคัดเลือกสถานการณ์จำลองในชีวิตที่ต้องการนำมาจำลองไว้เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ และทักษะตามที่ต้องการ

3. ออกแบบโครงสร้างทั่วไปของกิจกรรม มีรายละเอียด เช่น

3.1 บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรม

3.2 เป้าหมายของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคน

3.3 ขวสาร ข้อมูล ที่จำเป็น

3.4 ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของผู้ร่วมกิจกรรม

3.5 ลำดับขั้นของเหตุการณ์

3.6 การจบของสถานการณ์จำลอง

3.7 สถานการณ์สิ่งแวดล้อม องค์ประกอบภายนอก

4. การสร้างและออกแบบวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรม การกำหนดสัญลักษณ์หรือตัวแทนอะไรในสถานการณ์จริง เช่น กระดาษแข็ง ตารางข้อมูล แผนภูมิ กราฟ สถิติต่างๆ ใบบันทึกคะแนน บัตรคำสั่ง เหรียญ รูปภาพ เป็นต้น

5. การเขียนกฎเกณฑ์ กติกาของกิจกรรมการสอน โดยคำนึงขั้นตอนของกิจกรรม การเตรียมตัวของนักเรียน การอธิบายสื่อการสอนที่นำมาใช้เพื่ออะไร การเริ่มต้นของกิจกรรม ลำดับของเหตุการณ์ ข้อตกลง เงื่อนไขในแต่ละตอน กฎเกณฑ์ของการทำกิจกรรมร่วมกัน การระบุคะแนนที่ควรได้รับ

6. การทดลองใช้ ครุภัณฑ์สถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับเดียวกัน ซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการเบื้องต้นก่อนการนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบและปรับปรุงคุณภาพของสถานการณ์จำลอง

ดำเนินการ 2 ประการ คือ

1. ลักษณะที่เป็นจริงของสถานการณ์จำลอง ที่สร้างขึ้นในแง่ของความตรงกับสถานการณ์จริง ความเข้าใจ และความน่าเชื่อถือที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

2. ความสามารถในการนำมาเล่น ในด้านของความยากง่าย ความสนุกสนาน ความเหมาะสม กับระดับความสามารถของนักเรียน

จากขั้นตอนการสร้างสถานการณ์จำลองดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การสร้างสถานการณ์จำลองนั้น ต้องสำรวจปัญหา ก่อน กำหนดจุดประสงค์ เพื่อนำมาสร้างหรือออกแบบการสร้างสถานการณ์จำลอง โดยจะต้องมีการทดสอบปรับปรุงและหาคุณภาพด้วย

ขั้นตอนการใช้สร้างสถานการณ์จำลอง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542 : 37 - 38) ได้จำแนกวิธีการใช้สถานการณ์จำลอง มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นนำการสอน** เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียน การเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ การแนะนำรูปแบบของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ความเข้าใจเบื้องต้น การแบ่งกลุ่ม การทำความเข้าใจกับกฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ บทบาทของนักเรียนบางคน เป็นต้น

2. **ขั้นดำเนินกิจกรรม** นักเรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เริ่มปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ในบทบาทหน้าที่ การศึกษาข่าวสารข้อมูลจากวัสดุอุปกรณ์ที่กำหนดให้ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ การหาข้อมูลเพิ่มเติม การได้รับผลคะแนนตามกระบวนการแต่ละขั้นตอน การอภิปรายร่วมกัน การหาข้อตกลงและวิธีการ การกำหนดแผนงานดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ กำหนดกติกา กฎเกณฑ์ที่ใช้ การให้คะแนนตามคำถาม หรือผลที่ปรากฏออกมา ครูไม่ควรเข้าไปขัดหรือห้ามกระบวนการศึกษาของนักเรียน แต่ควรสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และอภิปรายผลในขั้นต่อไป

3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล** เมื่อกิจกรรมสิ้นสุด ครูให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์ต่างๆ ในขณะที่ปฏิบัติตามกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของ กิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างกฎเกณฑ์ กติกา การวางแผน เงื่อนไขที่นำมาใช้ การตัดสินใจ โอกาสของสิ่งที่จะเกิดขึ้น การเปรียบเทียบข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาร่วมกัน ครูควรเพิ่มเติมข้อสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเสริมการอภิปรายในขั้นนี้ด้วย

4. **ขั้นการสรุปกิจกรรมการเรียนรู้** ถ้าครูได้สร้างสถานการณ์จำลองขึ้นมาเป็นตัวแทนของสถานการณ์จริงได้อย่างถูกต้อง สามารถดำเนินการสอนไปตามขั้นตอนที่กำหนดจะทำให้ให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมาก การสรุปจึงมักมุ่งในเรื่องของการบูรณาการ การเปรียบเทียบกับเนื้อหาของสิ่งที่เรียนรู้กับการดำเนินชีวิตจริง การประยุกต์เชื่อมโยงของ เหตุการณ์จริงกับสถานการณ์จำลองให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

ประโยชน์ของการใช้สถานการณ์จำลอง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542 : 35) ประโยชน์การใช้สถานการณ์จำลองในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. เป็นรูปแบบและกระบวนการที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหาต่างๆ การรู้จักแสวงหาแหล่งข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา การค้นพบ การวินิจฉัย การตัดสินใจ เป็นต้น

2. ช่วยสร้างความเข้าใจในการบูรณาการของระบบต่างๆ ในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาจริยธรรมได้ รู้จักการสัมภาษณ์ของความคิดข้อมูลที่ได้รับ และการเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

3. สามารถพัฒนาลักษณะนิสัยส่วนบุคคลได้ในเรื่องความรู้สึก ความพึงพอใจ การช่วยเหลือ การทำงานกลุ่ม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปรับตัวกิจกรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและผู้อื่น

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนที่ดี ต้องมุ่งให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ให้เกิดประโยชน์ได้ในสถานการณ์จริง แต่การสอนด้วยสถานการณ์จริงมีปัญหาและข้อจำกัดในเรื่องการลงทุน เวลา และเหตุการณ์ที่ต้องการ ดังนั้นการใช้สถานการณ์จำลองที่ครูจัดเตรียมไว้จะทำให้ นักเรียนมีโอกาสทำกิจกรรมด้วยตนเอง ด้วยการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีลักษณะของการใฝ่รู้ใฝ่เรียน คิดวิเคราะห์วิพากษ์ และตัดสินใจด้วยตนเองตามคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง

3. การเล่านิทาน

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 16) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณ โดยมีเนื้อหาที่เล่าเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คุณงามความดี เพื่อปลูกจิตสำนึกของคนให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดี และเป็นตัวอย่างแก่สังคม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 16 – 17) กล่าวถึงการเล่านิทานมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับแต่ละขั้นตอนของการเล่า ต้องมีการจัดเตรียมให้เหมาะสม จึงจะทำให้การเล่านิทานมีความหมาย ประทับใจผู้ฟังแม้ว่านิทานจะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ และพร้อมที่จะฟังอยู่เสมอก็ตาม นิทานทุกเรื่อง กับการเล่าทุกครั้งไม่สามารถตรึงใจเด็กอยู่กับที่ได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เว้นแต่กระบวนการการเล่านั้นจะมีขั้นตอนการเตรียมการ ที่นอกจากจะทำให้เด็กสนใจไปสู่อรรถประโยชน์ของผู้เล่าที่ต้องการแล้ว ต้องทำให้เด็กเพลิดเพลินกับการฟังนิทานด้วย ในการเตรียมการเพื่อการเล่านิทาน ถ้าครูเป็นผู้เล่าควรจัดเตรียมเนื้อหาในนิทานก่อน ถ้าเป็นนิทานที่มาจากในหนังสือนิทาน ครูต้องอ่านให้เข้าใจ จำเนื้อเรื่องให้ได้ เมื่อนำไปเล่าประกอบภาพในหนังสือจะได้พูดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราว มีหยุดพัก ถามตอบจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้น

การเตรียมเด็กสำหรับฟังนิทาน ที่หนึ่งของเด็กกับครูต้องใกล้ชิดกัน ครูอาจนั่งสูงกว่าเด็กเล็กน้อยเพื่อให้สามารถแสดงภาพในหนังสือ หรือภาพอื่น ๆ บนตักในระดับสายตาเด็ก ขณะเล่าควรจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ให้นั่งล้อมวงครู แล้วครูเริ่มกิจกรรมเตรียมเด็กด้วยการให้เด็กร้องเพลง ดูภาพ หรือกล่าวคำจูงใจเพื่อให้เด็กมีอารมณ์พร้อมที่จะฟัง เมื่อพร้อมแล้วจึงเริ่มต้นด้วยการเล่านิทาน หากมีจุดประสงค์ของการฟังต้องบอกเด็กด้วย

การดำเนินเรื่อง อาจเป็นการนำเสนอด้วยภาษาพูดอย่างเดียวหรือใช้ภาษาท่าทาง หรือใช้สื่อประกอบต่าง ๆ ทั้งแถบบันทึกเสียงและภาพประกอบ ผู้เล่าต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย ถูกหลักไวยากรณ์ บทสนทนาอาจใช้ภาษาถิ่น หรือใช้คำคุ้นที่เด็กเคยชินจะช่วยให้การเล่ามีประสิทธิภาพ และมีความหมายตรงกับจุดประสงค์ของผู้เล่ามากขึ้น

การสรุปเรื่อง ขั้นตอนสุดท้ายของการเล่านิทานทุกครั้ง ควรมีการสรุปเรื่องด้วยคำถามเกี่ยวกับประเด็นสาระสำคัญของเรื่อง ลักษณะของตัวแสดงในเรื่อง ความรู้และคำสอนที่ได้จากเรื่อง เพื่อให้เด็กได้คิดทบทวน และเก็บข้อความรู้จากนิทานเป็นการย้ำเตือน ทำให้เด็กจดจำเรื่องราวได้ดี

4. กิจกรรมกลุ่ม

ทิตนา แชมมณี (2522 : 11) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า หมายถึง วิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มคนและกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน

เยาพา เดชะคุปต์ (2542 : 163 – 166) แบ่งลำดับขั้นตอนการใช้กิจกรรมกลุ่มเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ระยะการมีส่วนร่วม (Participation or Involvement stage)** ระยะนี้ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ หรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากผู้เรียนโดยตรง ผู้ที่มีส่วนร่วมมากก็จะได้รับผลการเรียนรู้มากขึ้น การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 **ทางด้านร่างกาย (Physical Involvement)** คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by Doing) รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 **ทางด้านจิตใจ (Ego or Emotional Involvement)** คือ การที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้นอย่างแท้จริง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 **ทางด้านสติปัญญา (Intellectual or Mental involvement)** คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ มีการสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

2. **ระยะวิเคราะห์ (Analysis Stage)** เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่พบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการ ผลของการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. **ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage)** ระยะผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่ค้นพบ และแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากคนอื่นแล้วสรุปเป็นหลักการของตัวเอง ซึ่งทำได้ 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพหรือพัฒนาตนเอง (Self Development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Relation) หรือการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้กับการแก้ปัญหา (Problem – Solving) ต่าง ๆ ในอนาคต เพื่อใช้ในการปรับปรุง ควบคุมธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิมตลอดจนช่วยประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ

4. ระยะประเมินผล (Evaluation Stage) ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลทางการเรียนของตนเอง และของกลุ่มจากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กปฐมวัย หมายถึงเด็กที่มีอายุระหว่าง 0 - 6 ขวบนั้น เป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกด้าน เจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุด โดยเฉพาะระบบประสาทและสมองซึ่งเจริญเติบโตได้ถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ เป็นระยะที่เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดในชีวิต ศักยภาพแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ หากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปต่างเชื่อว่า ประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยได้รับปัจจัยเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการทุกด้านต่อเนื่องไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การวางรากฐานที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย จึงเท่ากับเป็นการเตรียมและสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพให้กับประเทศชาตินั้นเอง อาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย ก็เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เจริญเติบโตถึงขีดสุดของศักยภาพและเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้และชีวิต โดยคุณสมบัติที่มุ่งสร้างเสริม คือ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มคุณธรรม จริยธรรม วิถีชีวิตไทย สิ่งแวดล้อมและค่านิยม ความเสมอภาค

ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการวางรากฐานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการศึกษาของมนุษย์อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลสำหรับอนาคตของประเทศบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์

แม้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทยเราจะมีมาตั้งแต่โบราณกาล คือ ตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยก็ตามแต่มิได้มีการดำเนินการอย่างมีแบบแผนกล่าวคือ เป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Education) คือไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่มีโรงเรียนสำหรับเรียนโดยเฉพาะ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีการบังคับ เป็นการสอนแบบให้เปล่า ไม่มีค่าจ้างหรือค่าเล่าเรียน การเรียนจึงขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียน เนื้อหาที่เรียนเน้นพุทธิศึกษาและวิชาชีพเป็นหลัก การจัดการศึกษาปฐมวัยลักษณะนี้ดำเนินมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2411 เป็นต้นมา บ้านเมืองได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน รวมทั้งการศึกษาก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย และได้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญ จากการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น ถือเป็นการศึกษาปฐมวัยในยุคเริ่มต้นอย่างมีระเบียบแบบแผน รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ปรากฏขึ้นเป็นประการแรก คือ มีการจัดตั้ง "โรงเรียนเด็ก" และมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก คือ โรงเรียนราชกุมาร และ โรงเรียนราชกุมารี สำหรับพระเจ้าลูกยาเธอ และพระเจ้าลูกเธอที่ยังทรงพระเยาว์ นับเป็นสถานศึกษาปฐมวัยแห่งแรก ที่เปิดดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดชั้นเรียน วิชาเรียน และเวลาเรียนที่ชัดเจน ความตื่นตัวเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในยุคนี้ยังปรากฏในช่วงปลายรัชสมัยนี้ด้วย กล่าวคือ ได้มีการเผยแพร่ขยายแนวความคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแบบตะวันตกของเฟรเดอริกและมอนเตสซอรี เข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรกและจากการนี้ได้ก่อให้เกิดการศึกษาในรูปแบบ "อนุบาล" ขึ้นในสมัยต่อมาอีกอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มในลักษณะโรงเรียนราษฎร์เป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนในระยะแรกมี 3 แห่ง คือ วัฒนาวิทยาลัย มาแตร์เดอี และราชนี หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนทั้งสามแห่ง คือ แนวหลักสูตรของเฟรเดอริก และมอนเตสซอรี

นอกจากนี้รัฐบาลได้ส่งบุคลากรไปดูงานด้านการอนุบาลศึกษาในต่างประเทศ และเมื่อกลับมา ได้นำแนวคิดมาจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของรัฐในปี พ.ศ. 2483 คือ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งยึดแนวการสอนแบบมอนเตสซอรี และเริ่มมีหลักสูตรใช้อย่างเป็นทางการและเป็นต้นแบบของโรงเรียนอนุบาลของรัฐในระยะต่อมา เป็นที่น่าสังเกตว่าปรัชญาการจัดการศึกษาที่นักการศึกษาไทยได้รับอิทธิพลมาจากการไปศึกษาดูงานในต่างประเทศจนมีการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลของเอกชนและของรัฐ โดยยึดแนวการจัดการศึกษาของเฟรเดอริก และของมอนเตสซอรี

สำหรับหลักสูตรระดับปฐมวัย มีการประกาศใช้เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2489 มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 ช่วง คือ

1. ช่วง พ.ศ. 2489 - 2493 หลักสูตรที่ใช้คือ แนวการเตรียมการจัดอนุบาลศึกษา กำหนดหลักสูตรไว้ 2 ปี วิชาที่เรียนได้แก่ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม การเล่นฝึกเชวาร์ ภาษาไทย เลขคณิต ความรู้เรื่องเมืองไทย วาดเขียนและการฝีมือ ขบร้อง สุขศึกษา

2. ช่วง พ.ศ. 2494 - 2502 หลักสูตรคล้ายคลึงกับหลักสูตรในช่วงปี พ.ศ. 2489 - 2493 โดยกำหนดให้เรียนวิชาต่อไปนี้ คือ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติศึกษา สุขศึกษาและพลศึกษา ขบร้องเพลง ดนตรี วาดเขียนและการฝีมือ

3. ช่วง พ.ศ. 2503 - 2519 หลักสูตรฉบับนี้เป็นการเรียนการสอนโดยแยกเป็นรายวิชาทั้งสิ้น 7 รายวิชา ได้แก่ ไทย เลขคณิต พละนาถย ธรรมชาติศึกษา สังคมศึกษา ศิลปศึกษา ขบร้อง และดนตรี

4. ช่วง พ.ศ. 2520 - 2534 มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ 2520 มีการประกาศใช้ระเบียบการจัดชั้นเด็กเล็ก และในแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ได้มีการกล่าวถึงการศึกษาปฐมวัยไว้อย่างชัดเจน โดยใช้ชื่อว่า "ระดับก่อนประถมศึกษา" ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อน

การศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้าน โดยมุ่งจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนเป็นมวลประสบการณ์ 3 กลุ่ม คือ เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ และเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

5. ช่วง พ.ศ. 2535 - 2548 เป็นช่วงที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมีความก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือที่เรียกว่า "แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษานับปรับปรุง" โดยมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน และเน้นพัฒนาคุณสมบัติที่ดีให้แก่เด็กด้วยการจัดในรูปกิจกรรมแทนการสอนเป็นรายวิชาให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณสมบัติที่ดีให้แก่เด็กวัยนี้รวมทั้งยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี)

เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่วัยในครรภ์มารดาจนกระทั่งเข้าเรียนชั้น ป.1 โดยมุ่งเน้นให้ทุกหน่วยงาน ทุกส่วนของสังคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กร่วมมือกันให้บริการและพัฒนาเด็กไทยทุกคนให้มีคุณภาพ และได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

เป้าหมายการพัฒนา คือ เด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก ครู ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ชุมชน สื่อมวลชน และผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานหลักไว้ เพื่อให้เป็นทิศทางในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : ออนไลน์)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

วัชรพร จับเกตู (2534 : 40-42) ได้ศึกษาผลของสถานการณ์จำลองที่มีต่อความเสถียรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอิมทรมพรียอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองซึ่งใช้สถานการณ์จำลองมีความเสถียรสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมซึ่งใช้ข้อสนเทศ

วาริ นิยมธรรม (2535 : 46 – 59) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลปราจีนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 90 คนโดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับแม่แบบจากนิทานชาดกและกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการสอนโดยแผนการสอนของกองวิชาการ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการสอน พบว่า กลุ่มที่สอนโดยการใช้แม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณามากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่สอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดกมีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตา

กรุณา มากกว่ากลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่สอนโดยใช้เนื้อหาขนาดมิกะแนเฉลี่ย 10.23 และกลุ่มที่สอนตามแผนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการมีคะแนนเฉลี่ย 9.2 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 7.2

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : 40 – 44) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้านให้กับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนหน้าวัดพระลาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 30 คน ผลปรากฏว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้าน กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนกลับบ้านแบบปกติ มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้านมีค่าคะแนนเฉลี่ย 47.86 และกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนกลับบ้านแบบปกติมีค่าเฉลี่ย 38.40

ภักทียา กฤษณะพันธ์ (2540 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย โดยการนำคุณธรรม 4 ประการ คือ ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความขยันหมั่นเพียร และการประหยัด มาจัดเป็นกิจกรรมเสริมแนวการจัดประสบการณ์ประจำวัน ในการวิจัยใช้การวิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเปรียบเทียบ การสังเกตก่อน – หลังการทดลอง และติดตามผล กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 4 – 5 ปี จำนวน 10 คน ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวที่เด็กแสดงออกด้วยการใช้แบบสังเกตได้ 2 ห้องเรียน ๆ ละ 5 คน แล้วสุ่มอีกครั้งด้วยวิธีการจับสลากเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยที่ใช้วัดด้วยช่วงเวลา ในการดำเนินการวิจัยนี้ กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรมเสริมแผนการจัดประสบการณ์ปกติ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ปกติ เท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลคำนวณโดยการหาค่าร้อยละและค่ามัธยฐานเลขคณิตของความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ขณะทำกิจกรรมเสรี (การเล่นตามมุม) และกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ในช่วงเวลา 3 ระยะ คือ ระยะพื้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมเสริมแผนการจัดประสบการณ์ปกติมีพฤติกรรม ก้าวร้าวลดลง เมื่อเปรียบเทียบกันก่อนได้รับกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอีกทั้งเมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วพฤติกรรมก้าวร้าว นั้นยังลดอยู่

พีระพงษ์ เจริญพันธ์วงศ์ (2541 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการดำเนินการ ปัญหา สาเหตุ และการแก้ไข ปัญหาการจัดกิจกรรมการปลูกฝังจริยธรรมของโรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกระสังพิทยาคม จำนวน 38 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้จากการสุ่มแบบ

เจาะจง เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสำรวจ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียงและสมุดบันทึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามประเด็นในความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ครูอาจารย์สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรม โดยในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครูมองหมายให้นักเรียนปฏิบัติได้มากน้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้าน ในการสอนเนื้อหาวิชาการในทุกรายวิชาและทุกครั้งที่ทำการสอน ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดจากตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ได้ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร การสอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

2. การปลูกฝังจริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชา ที่มีเนื้อหาด้านจริยธรรม มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝัง จริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธงโดยครูเวร และครูที่ปรึกษา มีการอบรมประจำสัปดาห์โดยคณะกรรมการงาน จริยธรรม เชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้การอบรมมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่น ๆ การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร แต่โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินการ นักเรียนบางส่วนยังไม่มีมีการปฏิบัติตามเป้าหมาย เนื่องจากสื่อจากภายนอกมีอิทธิพล เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีการลอกเลียนแบบในตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการให้คำแนะนำในการเลือกสื่อการเชิญวิทยากรมาให้การอบรมมากขึ้นและจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม

3. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกท่านและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรม ปัญหาสำคัญที่พบคือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมไม่สามารถจัดได้ครบทุกระดับชั้น นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจและไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนแก้ปัญหาโดยจัดให้มีป้ายคำเตือน คำสุภาพ เพื่อปลูกฝังจริยธรรมด้านต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากส่วนราชการ ชุมชน และวัด เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

สุภัค ไหวหากิจ (2543 : 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถกรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 – 6 ปี ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถกรรมและกลุ่มที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถกรรม มีการรับรู้ในตนเอง สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ

งานวิจัยต่างประเทศ

แบลท และโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1975 : 52 – 53 ; citing Blatt ;& Kohlberg. n.d. : unpage) ได้ทดลองพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 4 ห้องเรียน และแต่ละห้องเรียนนั้นประกอบด้วยผู้เรียนซึ่งมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 3 ชั้น คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับชั้น 2-4 การฝึกนั้นใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในหมู่นักเรียนด้วยกันโดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมโดยวิธีการอภิปรายกลุ่มนั้น ทำให้กลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเชื่อมั่นได้ และเมื่อทดสอบอีกครั้งหลังจากการฝึกหนึ่งปีก็ยังพบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมกลุ่มทดลองยังสูงกว่ากลุ่มควบคุม

โฮลสทีล (Holstein. 1976 : 51-61) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการแห่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กชายหญิง อายุ 13 ปี จำนวน 53 คน แบบช่วงยาว 3 ปี ผลการวิจัยพบว่า เมื่ออายุ 13 ปี เด็กหญิงส่วนใหญ่มีจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 3 ส่วนเด็กชายอยู่ในชั้นที่ 2 แต่เมื่อวัดอีกครั้งหนึ่งเมื่ออายุ 16 ปี วัยรุ่นชายส่วนใหญ่อยู่ในชั้นที่ 4 และหญิงอยู่ในชั้นที่ 3 – 5 ส่วนบิดามารดาซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 40 ปีเศษ ส่วนมากมีจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 และ 5

บิสกิน และฮอสลิสสัน (Biskin ;& Hoslisson. 1977 : 407-415) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องตัดสินใจยาก จากวรรณคดีและการอ่านเรื่องราว โดยใช้นักเรียนในระดับ 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และวัดจริยธรรมตามแบบวิธีของโคลเบอร์ก จากนั้นก็ทดลองโดยกลุ่มทดลอง มีการจัดโครงสร้างประเมินเพื่อยั่วให้ผู้เรียนสมมติบทบาทของตนเองไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายตามธรรมชาติ จากนั้นทดสอบระดับจริยธรรมในตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนให้อยู่ในบทบาทในท้องเรื่อง สามารถเปลี่ยนการตัดสินใจจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่า ผู้สอนสามารถพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เขาได้มีโอกาสอภิปรายขณะที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่าง ๆ กัน

เรสต์ (Rest. 1979 : 17 -18) ได้ทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับพัฒนาการทางจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 73 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน และนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 40 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีฐานะเศรษฐกิจปานกลางสติปัญญาปานกลาง เพศหญิงและเพศชายจำนวนเท่ากัน ผลการวิจัยพบว่า ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในระดับอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดิกสัน จอห์นสัน และซอลส์ (กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ. 2546 : 38; อ้างอิงจาก Dixon, Johnson ;& Salts. 1977 : 379) ได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเล่นให้กับเด็กอนุบาล อายุ 3 – 4 ปี ที่โรงเรียนในเมืองดีทรอยต์ จำนวน 46 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เล่นงาน

ให้เด็กฟังแล้วให้แสดงบทบาทสมมติประกอบตามเนื้อเรื่อง กลุ่มที่ 2 เล่านิทานให้ฟังพร้อมทั้งพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปสวนสัตว์ ไปซื้อของ กลุ่มที่ 3 เล่านิทานแล้วสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ผลพบว่า กลุ่มเด็กที่แสดงบทบาทประกอบตามเรื่องได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเนื้อเรื่องไปด้วย จะพัฒนาจิตลักษณะต่าง ๆ ได้ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กฟังนิทานแล้ว เกิดความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่เด็กชอบ หรือตัวละครที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้น และเนื้อหาในนิทานถ้าเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงความเป็นจริง เช่น เทพนิยายแล้วจะให้ผลดีต่อจิตลักษณะของเด็กได้ดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตเด็ก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 143 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 71 คน และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 72 คน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากร

ระดับชั้น	ประชากร			
	ระดับชั้นแยกตามห้อง	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	ห้อง 1/1	16	8	24
	ห้อง 1/2	15	9	24
	ห้อง 1/3	15	8	23
อนุบาลปีที่ 2	ห้อง 2/1	12	14	26
	ห้อง 2/2	15	10	25
	ห้อง 2/3	8	13	21
รวม		81	62	143

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนปทุมวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 49 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ระดับชั้น	กลุ่มตัวอย่าง			
	ห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	1/3	15	8	23
อนุบาลปีที่ 2	2/1	12	14	26
รวม		27	22	49

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย
2. แบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย

1. กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการสร้างแบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีรูปแบบชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้
2. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม ในด้านความเสียสละของนักเรียน และการสร้างแบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย
3. สร้างแบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย โดยสร้างแบบสอบถามซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับความเสียสละแยกเป็น 3 ด้าน คือ ความเสียสละทรัพย์สินของ ความเสียสละกำลังกาย และ ความเสียสละความสุขสบายส่วนตน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข เลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistent) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป รวมจำนวน 20 ข้อ
4. นำแบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับเด็กปฐมวัย ที่โรงเรียนพร้อมพรรณวิทยา เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นแบบคงที่ภายในของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.75

ตัวอย่างแบบสอบถามความเสียสละ

คำชี้แจง ให้นักเรียนฟังข้อความในแต่ละข้อต่อไป (โดยครูเป็นผู้อ่านให้นักเรียนฟัง) และให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบ ที่ตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนเคยปฏิบัติและเห็นว่าถูกต้อง

ข้อ	เรื่องที่พิจารณา	การปฏิบัติ	
		ใช่	ไม่ใช่
เสียสละทรัพย์สินของ			
1	นักเรียนแบ่งขนมให้เพื่อนทาน		
2	นักเรียนให้เพื่อนยืมดินสอ เมื่อเพื่อนไม่เอาดินสอมา		
สละกำลังกาย ช่วยเหลือผู้อื่น			
3	นักเรียนช่วยเพื่อนเก็บขยะลงถัง		
4	นักเรียนช่วยเพื่อนที่เป็นเวรทำความสะอาดกระดานดำ		

เกณฑ์การให้คะแนนในการตอบมี 2 ระดับ ดังนี้

ใช่ ได้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
 ไม่ใช่ ได้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย

- ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคู่มือพัฒนาความเสียสละ
- สร้างคู่มือพัฒนา ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย
- นำคู่มือพัฒนาที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ แนวทางการจัดกิจกรรม เนื้อหา และวิธีการ จำนวน 3 ท่าน คือ
 - อาจารย์ทองอยู่ แก้วไทรฮะ อธิการบดีโรงเรียนศึกษาศาสตร์
 - นายชัยสิน มณีนันท์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยาลัยครูลำปาง และประธานศูนย์โรตารีในประเทศไทย
 - อาจารย์ประยูร วงศ์จันทร์หา อาจารย์คณะสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ปรับปรุงแก้ไขคู่มือพัฒนาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหาและเวลา
- นำคู่มือพัฒนาที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในกลุ่มตัวอย่างต่อไป โดยผู้วิจัยจะทำการทดลองทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 16 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที

วิธีดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538 : 249) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

ตาราง 3 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
E	T_1	X	T_2

เมื่อ	E	แทน	กลุ่มทดลอง (Experimental Group) ที่ได้รับตัวแปรอิสระ X
	X	แทน	ตัวแปรอิสระที่จัดกระทำให้กับกลุ่มทดลอง
	T_1	แทน	การสอบก่อนในกลุ่มทดลอง
	T_2	แทน	การสอบหลังในกลุ่มทดลอง

2. วิธีดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

2.1 สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชากร ชั้นละ 1 ห้องเรียน คือ ชั้นอนุบาลปีที่ 1/3 จำนวน 23 คน ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 จำนวน 26 คน รวมทั้งสิ้น 49 คน เพื่อดำเนินการทดลอง

2.2 ดำเนินการใช้แบบสอบถามความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย

2.3 ดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยกับกลุ่มตัวอย่าง โดยคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละที่ใช้เป็นคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละชุดเดียวกัน

2.4 เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ ใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยแล้ว ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยอีกครั้ง (Posttest) โดยใช้แบบสอบถามชุดเดิม

2.5 นำแบบสอบถามความเสี่ยสละมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ โดยวิธีทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนอผู้อำนวยการโรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือ จากอาจารย์ประจำชั้นของกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นปี เพื่อ กำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละกับนักเรียน โรงเรียนแจ่มจันทร์ ที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 49 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยวิจัยคือ ครูประจำชั้น แต่ละชั้นเรียนจัดกิจกรรมครั้งละ 30 นาที รวม 2 ระดับชั้น เป็นจำนวน 16 ครั้ง โดยใช้เวลาในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 4 สัปดาห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนคน

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนคน

2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร KR.- ตามวิธีของ
คูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 197)

$$r_u = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\bar{X}(K - \bar{X})}{Ks_t^2} \right]$$

เมื่อ K แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของเครื่องมือวัด
 s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือวัด

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยนำข้อสอบมาตรวจให้
คะแนนและเรียงคะแนนจากมากไปน้อย ตัดกลุ่มคะแนนมาก $\frac{1}{3}$ จำนวนคน คะแนนน้อย $\frac{1}{3}$ จำนวน
คน แล้วแทนค่าในสูตรสัดส่วน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 212)

$$D = P_H - P_L$$

เมื่อ D แทน ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม
 P_H แทน สัดส่วนของกลุ่มเก่ง
 P_L แทน สัดส่วนของกลุ่มอ่อน

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความเสียหายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลัง การใช้คู่มือพัฒนา
ความเสียหายของเด็กปฐมวัย โดยใช้ t – test แบบ Dependent Samples (ล้วน สายยศ และอังคณา
สายยศ. 2538 : 104)

3.2 เปรียบเทียบความเสียหายของเด็กปฐมวัยระหว่างชั้นปี โดยการใช้ t – test
แบบ Independent Samples (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 102)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบสอบถามความมีวินัยของเด็กปฐมวัย
ΣX_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบสอบถามก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละ
E_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละที่ได้จากแบบสอบถามก่อนการใช้คู่มือ
ΣX_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบสอบถามหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละ
E_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละที่ได้จากแบบสอบถามหลังการใช้คู่มือ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
t	แทน	การแจกแจงแบบที
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
$*$	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผล ผู้วิจัยได้กระทำตามลำดับ ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเด็กปฐมวัยในชั้นเรียน ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย
2. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเสียสละของเด็กปฐมวัย ระหว่างชั้นปีหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์นี้ได้นำคะแนนความเครียดจำแนกรายด้าน ที่ได้จากการวัดของเด็กปฐมวัย แต่ละชั้นปี ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเครียดของเด็กปฐมวัย มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความเครียดจำแนกรายด้านของ เด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเครียด (n = 23)

พฤติกรรมความเครียด แยกรายด้าน	ก่อนใช้คู่มือพัฒนา		หลังใช้คู่มือพัฒนา		t
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
เครียดทรัพย์สินของ	2.08	3.37	4.00	3.15	- 8.31*
เครียดกำลังกาย	2.21	3.05	5.00	3.05	- 9.27*
เครียดวากำลังใจ	1.02	4.76	3.15	3.96	- 8.64*
เครียดความสุขสบายส่วนตัว	2.08	3.41	4.00	3.21	- 8.50*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความเครียดของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความเครียดของเด็กปฐมวัย จำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านเครียดทรัพย์สินของ มีค่าเท่ากับ 2.08 ด้านเครียดกำลังกาย มีค่าเท่ากับ 2.21 ด้านเครียดวากำลังใจ มีค่าเท่ากับ 1.02 ด้านเครียดความสุขสบายส่วนตัว มีค่าเท่ากับ 2.08

หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเครียดของเด็กปฐมวัย คะแนนเฉลี่ยความเครียดของนักเรียน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านเครียดทรัพย์สินของ มีค่าเท่ากับ 4.00 ด้านเครียดกำลังกาย มีค่าเท่ากับ 5.00 ด้านเครียดสติวากำลังใจ มีค่าเท่ากับ 3.15 ด้านเครียดความสุขสบายส่วนตัว มีค่าเท่ากับ 3.21

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความเครียดของนักเรียนในระดับอนุบาลปีที่ 1 พบว่า หลังการทดลองใช้คู่มือพัฒนาความเครียดของเด็กปฐมวัย นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีความเครียดสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความเสียสละจำแนกรายด้านของ
นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละ (n = 26)

พฤติกรรมความเสียสละ แยกรายด้าน	ก่อนใช้คู่มือพัฒนา		หลังใช้คู่มือพัฒนา		t
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
เสียสละทรัพย์สินของ	2.35	3.21	4.00	3.19	- 8.17*
เสียสละกำลังกาย	2.41	2.98	5.00	3.01	- 9.19*
เสียสละวากาลังใจ	1.06	4.47	3.56	3.35	- 8.45*
เสียสละความสุขสบายส่วนตน	2.76	3.16	4.37	3.12	- 8.21*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความเสียสละของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย จำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านเสียสละทรัพย์สินของ มีค่าเท่ากับ 2.35 ด้านเสียสละกำลังกาย มีค่าเท่ากับ 2.41 ด้านเสียสละวากาลังใจ มีค่าเท่ากับ 1.06 ด้านเสียสละความสุขสบายส่วนตน มีค่าเท่ากับ 2.76

หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย คะแนนเฉลี่ยความเสียสละของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านเสียสละทรัพย์สินของ มีค่าเท่ากับ 3.19 ด้านเสียสละกำลังกาย มีค่าเท่ากับ 3.01 ด้านเสียสละวากาลังใจ มีค่าเท่ากับ 3.35 ด้านเสียสละความสุขสบายส่วนตน มีค่าเท่ากับ 3.12

เมื่อเปรียบเทียบ คะแนนความเสียสละของนักเรียนในระดับอนุบาลปีที่ 2 พบว่า หลังการทดลองใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความเสียสละสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความเสียสละรวมทั้งฉบับของ
เด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย

ความเสียสละของเด็กปฐมวัย ในระดับชั้น	n	ก่อนใช้คู่มือพัฒนา		หลังใช้คู่มือพัฒนา		t
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
อนุบาลปีที่ 1	23	8.00	2.27	16.00	1.41	-15.32*
อนุบาลปีที่ 2	26	8.96	2.39	16.08	1.32	-15.63*
รวม	49	8.78	-	16.02	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความเสียสละรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัย ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 8.00 ระดับอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 8.96 และคะแนนเฉลี่ยรวมของเด็กทั้งสองระดับชั้น มีค่าเท่ากับ 8.78

หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย คะแนนความเสียสละของเด็กปฐมวัย 1 ในแต่ละระดับชั้นเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น คือ อนุบาลปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 16.00 อนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 16.08 และคะแนนเฉลี่ยรวมของเด็กทั้งสองระดับชั้น มีค่าเท่ากับ 16.02

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเสียสละของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย นั่นคือ ความเสียสละของเด็กปฐมวัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 7 ค่าประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย

คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละ ของเด็กปฐมวัย	n	N	A	ΣX_1	E_1	ΣX_2	E_2
อนุบาลปีที่ 1	23	20	20	8.00	40.00	16.00	80.00
อนุบาลปีที่ 2	26	20	20	8.96	44.80	16.08	80.40
รวม	49	40	40	8.78	43.40	16.02	80.10

จากตาราง 7 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความเสี่ยสละรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัย ก่อนการใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 8.00 ระดับอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 8.96 และคะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนทุกระดับชั้น มีค่าเท่ากับ 8.78

หลังการใช้ คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย คะแนนความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยในแต่ละระดับชั้นเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น คือ อนุบาลปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 16.00 อนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 16.08 และคะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนทุกระดับชั้น มีค่าเท่ากับ 16.02

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนทุกระดับชั้น ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย มาคิดเป็นร้อยละเพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือ ประสิทธิภาพของคู่มือต่อนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 คือ 40/80 ประสิทธิภาพของคู่มือต่อนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 คือ 44.80/80.40 และประสิทธิภาพของคู่มือต่อเด็กปฐมวัย คือ 43.40/80.10

นั่นคือ ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 44/80

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัย ระหว่างระดับชั้น หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์นี้ ได้นำคะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัย หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย ระหว่างระดับชั้น มาเปรียบเทียบกับกันโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่า t ดังแสดงผลในตาราง 8

ตาราง 8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	t	df	MD	F	Sig
ความแปรปรวนรวม	-.40	47.00	-.15	0.03	.86
ความแปรปรวนภายใน	-.40	45.26	-.15		

จากตาราง 8 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัย เปรียบเทียบระหว่างระดับชั้น ระหว่างอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัยนั้น แสดงให้เห็นว่าไม่มีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในชั้นเรียนใดที่มีความแตกต่างกัน

นั่นคือ ความเสียหายของเด็กปฐมวัย ในแต่ละระดับชั้น ไม่มีความแตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยครั้งนี้เป็นการวิจัย ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผลโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย
3. เพื่อเปรียบเทียบความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง การใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย

สมมติฐานของการวิจัย

ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 143 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 71 คน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 72 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน คือ ระดับอนุบาลปีที่ 1 ห้อง 1/3 จำนวน 23 คน และระดับอนุบาลปีที่ 2 ห้อง 2/1 จำนวน 26 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 49 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คู่มือพัฒนาความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. แบบสอบถามความเสียหายของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ความเสียหายทรัพย์สินของ ความเสียหายร่างกาย และ ความเสียหายความสุขสบายส่วนตน รวมทั้งหมด 20 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นระดับ คือ 1 และ 0 โดยให้เด็กปฐมวัย ทำแบบสอบถามก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .75

2. คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความเสียหาย แนวทางในการจัดกิจกรรม ข้อปฏิบัติในการจัดกิจกรรม พัฒนาความเสียหาย การประเมินผล ตารางสรุปการพัฒนาความเสียหาย ซึ่งกิจกรรมในคู่มือจะใช้เทคนิค คือ กิจกรรมกลุ่ม และสถานการณ์จำลอง โดยกำหนดขั้นตอนดำเนินกิจกรรม คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล ดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละระดับชั้น ๆ ละ 8 ครั้ง รวมทุกระดับชั้น 16 ครั้ง

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design มีลำดับขั้น ดังนี้

1. ให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย ทำแบบสอบถามความเสียหายของเด็กปฐมวัย (Pretest)
2. ดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง ครั้งละ 30 นาที รวม 16 ครั้ง เป็นเวลา 4 สัปดาห์
3. เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัยแล้ว ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความเสียหายของเด็กปฐมวัย (Posttest) โดยใช้แบบวัดชุดเดิม
4. นำแบบสอบถามความเสียหายของเด็กปฐมวัย ที่ทำแล้วมาตรวจให้คะแนน
5. นำคะแนนที่ได้จากการสอบถาม ความเสียหายของเด็กปฐมวัย มาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานและเปรียบเทียบคะแนนความเสียหายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ

ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ t – test แบบ Dependent

2. เปรียบเทียบคะแนนความเสียหายของเด็กปฐมวัย หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ t – test แบบ Independent

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ขั้นตอน ใช้การวิเคราะห์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Window

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย อยู่ในเกณฑ์ 44/80
2. ความเสียหายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลัง การใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย มีความแตกต่างกัน โดยหลังการใช้คู่มือนักเรียนมีความเสียหายสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเสียหายของเด็กปฐมวัย ระหว่างระดับชั้น พบว่าความเสียหายของเด็กปฐมวัย ในแต่ละระดับชั้น ไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างคู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย เพื่อหาประสิทธิภาพของ คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย และเปรียบเทียบความเสียหายของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย โดยการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย กับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 โรงเรียนแจ่มจันทร์ เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่า หลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย เด็กมีคะแนนความเสียหายโดยเฉลี่ยรวม และแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเสียหายทรัพย์สินของ ด้านความเสียหายร่างกาย และด้านความเสียหายความสุขสบายส่วนตนนั้น สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประสิทธิภาพของคู่มืออยู่ในเกณฑ์ 44/80 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าคู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย สามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมความเสียหายของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี โดยในคู่มือพัฒนาความเสียหายของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีแนวทางในการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิค กิจกรรมกลุ่ม สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน และบทบาทสมมติ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ และผู้นำกิจกรรมเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้โดยตนเอง จากกิจกรรมและเทคนิคที่กำหนดในคู่มือ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชีราพร กุลนันทน์ (2544 : 218) ที่กล่าวว่า ในการสอนและเนื้อหาวิชาหรือสารสนเทศที่เป็นข้อความรู้ ที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยต้องผ่านทางการจัดกิจกรรม จึงจะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานน่าสนใจมากขึ้น กิจกรรมที่ต้องการคัดเลือกมาใช้นั้น ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการและวัยของผู้เรียน ความน่าสนใจ ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยความสนุกสนาน

มีความหลากหลาย ซึ่งผู้กล่าวได้แนะนำกิจกรรมที่เหมาะสมไว้ดังนี้ กิจกรรมการเล่าเรื่อง กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมการสร้างสถานการณ์ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมการใช้เพลง และเกมการเล่น การเล่นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเล่นบทบาทสมมติ การแสดงละครประเภทต่าง ๆ และการเล่นของเด็กปฐมวัยมีความหมายต่อการเรียนรู้เพราะเด็กได้กระทำ ได้คิด และได้ทดสอบเป็นกระบวนการ การเล่นจึงถือเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (Morrison, 1995 : 6) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของหรรษา นิลวิเชียร (2535 : 85) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและบุคคล จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนในสังคม ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อันเป็นหนทางในการฝึกหัดเด็กให้มีการควบคุมตนเอง ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางส่งเสริมและกระตุ้นเด็กให้ทำภายใต้บรรยากาศที่อิสระและผ่อนคลาย โดยที่ครูไม่ได้บอกหรือออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามในการควบคุมตนเอง แต่ครูจะชวนให้เด็กเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งวิธีดังกล่าวจึงส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กทั้งสิ้น และสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ บทบาทของครูในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กระตุ้นให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ ความถูกต้องในการกระทำ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2547 : 215)

และผลของการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัค ไหวหากิจ (2543 : 61) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 - 6 ปี ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและกลุ่มที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรม มีการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิกสัน จอห์นสัน และซอลซ์ (กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ. 2547 : 38; อ้างอิงจาก Dixon, Johnson; & Salts. 1977 : 379) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเล่านิทานให้กับเด็กอนุบาลอายุ 3 - 4 ปี ที่โรงเรียนในเมืองดีทรอยต์ จำนวน 46 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เล่านิทานให้เด็กฟังแล้วให้แสดงบทบาทสมมติประกอบตามเนื้อเรื่อง กลุ่มที่ 2 เล่านิทานให้ฟังพร้อมทั้งพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปสวนสัตว์ ไปซื้อของ กลุ่มที่ 3 เล่านิทานแล้วสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ผลพบว่า กลุ่มเด็กที่แสดงบทบาทประกอบตามเรื่องได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเนื้อเรื่องไปด้วย จะพัฒนาจิตลักษณะต่าง ๆ ได้ดีที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กฟังนิทานแล้วเกิดความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่เด็กชอบ หรือตัวละครที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้น และเนื้อหาในนิทานถ้าเป็นเรื่องที่ใกล้ความเป็นจริง เช่น เทพนิยาย แล้วจะให้ผลดีต่อจิตลักษณะของเด็กได้ดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตเด็ก

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถส่งเสริมพฤติกรรมความเสียสละของเด็กปฐมวัยได้ เพราะการใช้กิจกรรมที่มีความ

หลากหลาย คือ การเล่นิทาน กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง โดยการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ทำให้เด็กมีความสุข สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย เนื่องจากเด็กได้มีโอกาสในการร่วมกิจกรรม และได้แสดงบทบาทสมมติ แสดงความคิดเห็น และแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน รวมทั้งบทบาทของครูที่จะต้องทำหน้าที่กระตุ้น และสอดแทรกความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ในทุกขั้นตอนของกิจกรรม จึงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความเสียสละและปฏิบัติตนเองให้มีความเสียสละได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย ครูต้องให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้เด็กอยากร่วมกิจกรรมมากขึ้น

3. ในการพัฒนาความเสียสละนั้นควรจัดให้มีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ และกิจกรรมนั้นต้องให้เด็กมีส่วนร่วม หลังจากทำกิจกรรมควรจัดให้มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นในเรื่องเหล่านั้น เพื่อไม่ให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย และให้เด็กเห็นคุณค่าของกิจกรรม

ม โดยครูทำหน้าที่กระตุ้นให้เด็กได้แสดงออก และครูต้องสอดแทรกเนื้อหา ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการทำกิจกรรมทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรเลือกเด็กแต่ละชั้นปี ที่อยู่ในช่วงปฐมวัย มาเป็นกลุ่มทดลอง โดยไม่ต้องแยกชั้นปี และทำการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังภายในกลุ่ม เพราะถือว่าเด็กในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 อนุบาลปีที่ 2 เป็นเด็กที่มีพัฒนาการอยู่ในช่วงปฐมวัยเหมือนกัน

2. ควรทำการวิจัยร่วมกันระหว่างที่บ้าน และโรงเรียนในการพัฒนาความเสียสละของเด็ก

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจใช้เทคนิคอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ หรือการสังเกต

4. ควรมีการติดตามผล หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้วเพื่อดูความคงทนของพฤติกรรม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. (ออนไลน์).
- กรมวิชาการ. (2538). คู่มือพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ.(2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นเสียสละมุ่งพัฒนา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ. (2547). ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, เมษายน). การเล่นิทาน, การศึกษาปฐมวัย. 2(2) : 10 – 19.
- เกริก ยუნพันธ์. (2539). การเล่นิทาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ชัตติยา กรรณสูต;และคนอื่นๆ.(2547).รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคน ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).
- จิ๋วจำแจ้วจ้ง. (2547?). ซีดีรอม. กรุงเทพฯ: บริษัท ไลบรารี จำกัด.
- พัชรี สอนแก้ว. (2545). จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทาน ก่อนกลับบ้าน. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา
- ทศนา แหมมณี. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีราพร กุลนันทน์. (2544). การพัฒนาทักษะนิสัยทางจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. โปรแกรม วิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์. ถ่ายเอกสาร.
- นริศรา ริชาร์ดสัน. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเสียสละ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดธาตุทอง เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.
- บรรทม มณีโชติ. (2530). รูปแบบของข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิดข้อความ และชนิดสถานการณ์ที่มีต่อคุณภาพของแบบทดสอบ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม.(การวัดผล การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดมศึกษา.

- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจาก กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- บันลือ พุกกะวัน. (2537). แนวการสอนสำเร็จรูป (คู่มือครูสอน ป. 5) ตามแนวการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2539). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณี เจนจิต. (2537). การพัฒนาเด็กปฐมวัย, เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรม การสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระเทพวิมลโมลี. (2528). จิตวิทยาความมั่นคง. กรุงเทพมหานคร.
- พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. (2536). ปฐมวัยศึกษา : กิจกรรม & สื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะพัฒนาการ & การเรียนรู้. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พีระพงษ์ เจริญพันธุ์วงศ์. (2541). การจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์. ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อัดสำเนา.
- พัชรี สวนแก้ว. (2545). จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2540). “เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง,” วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(1) : 43-45.
- ภักทิยา กฤษณะพันธุ์. (2540). ผลของการใช้กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์. ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. อัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2537). วรรณกรรมและลีลาคดีระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การศึกษาปฐมวัย. สำนักพิมพ์ แม็ค. กรุงเทพฯ.
- ราตี ทองสวัสดิ์. (2540, กรกฎาคม). การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็ก 3 - 6 ขวบ, วารสารการศึกษาปฐมวัย. 19 - 28.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- วัชรินทร์ จัปเกตุ. (2534). ผลการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความเสถียรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัมรินทร์พรพรอันุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วรวรรณินี ราชสงฆ์. (2541). การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วารีย์ นิยมธรรม. (2535). ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วันเพ็ญ ปลุพัฒน์. (2539). การเล่นเกมแบบกึ่งขึ้นแะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์. (2535). บทบาทของ ก.ค. ในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.
- ศุภมาศ เพชรสมบัติ. (2540). ผลของสถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมสร้างที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุภัค ไหวหากิจ. (2543). การเปรียบเทียบการรับรู้ในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- हरररर नीलुवुवु. (2535). ปฐมวัยศึกษา : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อนุชิต เชิงจำเญย. (2545). คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- เอกรุณี ไกรมาก. (2541). การสร้างคู่มือครูในการจัดหาและใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่นสอนวิชาช่างอุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.
- Biskin Donald, S. and Kenneth Hoskission. (1977). An Experimental Test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children's Literature on Moral Reasoning, *The Elementary School Journal*. 77(5) : p. 407 - 415.

- Holstein, C.B. (1976). *Irreversible, Stepwise Sequence in the Development of Moral Judgment a Longitudinal study of Male and Female*. Child Development
- Hurlock, E.B. (1978). *Child development*. 6th.ed. New York : McGraw-Hill Book.
- Kohlberg, Lawrence. (1967). *Moral Development and Behavior*. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Rest R. James. (1979). *Moral Judgment Related to Characteristics*. Unpublished Manuscript, University of Minnesota.
- Turner, W.D. (1942). Altruism and Its Measurement in Children, in *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 43: 502-516.

ภาคผนวก

คู่มือพัฒนาความความเสี่ยสละของเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความเสี่ยสละ

เพื่อพัฒนาความเสี่ยสละของนักเรียน โดยพฤติกรรมที่แสดงออก คือ ความเสี่ยสละ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสี่ยสละทรัพย์สินของ ด้านความเสี่ยสละกำลังกาย และด้านความเสี่ยสละความสุขสบายส่วนตน

หลักการและขอบข่ายการพัฒนาความเสี่ยสละ

ความเสี่ยสละ เป็นคุณธรรมที่ผู้ใดประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมแสดงว่า ผู้นั้นมีลักษณะน้ำใจดี มีคุณธรรม มิไม่ตรีให้กับหมู่คณะ คนที่ขาดความเสี่ยสละย่อมเป็นผู้ที่มีจิตใจ คับแคบไม่เห็นใจผู้อื่น คิดเบียดเบียนให้เขาเดือดร้อนโดยหาประโยชน์ในตนเพียงอย่างเดียว การที่จะเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรมให้กับเยาวชนไทย จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของสถาบันการศึกษา ที่จะอบรมขัดเกลา เยาวชน ให้เป็นผู้มีความประพฤติดี ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บท 1 หมวดทั่วไป มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้อง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (2542 : 5) ความเสี่ยสละยังส่งผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ การได้รับ ไมตรีจิตจากบุคคลอื่น การเป็นที่เคารพนับถือของ คนอื่น และทำให้จิตใจเป็นสุข

แนวทางในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย นักเรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง แสดงความคิดเห็น เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความ เสี่ยสละ โดยการจัดกิจกรรมจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

1. การเล่านิทาน หมายถึง การจัดกิจกรรมเล่านิทานโดยครูเป็นผู้เล่านิทาน ที่มีเนื้อหา สั้นๆ ในเนื้อหาของนิทานแต่ละเรื่องจะเน้นความเสี่ยสละ ในการเล่านิทานในแต่ละครั้งระหว่างครูเล่า นิทาน ครูเปิดโอกาสให้เด็กถาม ให้เด็กแสดงความคิดเห็น และเมื่อครูเล่านิทานจบให้อธิบายถึง ความเสี่ยสละให้เด็กได้ฟัง

2. สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยยกสถานการณ์จริงหรือเหตุการณ์ สมมติซึ่งใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริงขึ้น ให้เป็นปัญหาสำหรับให้นักเรียนรวมกันแก้ปัญหา และ อภิปรายร่วม

3. กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเข้ากลุ่มซึ่งกิจกรรม กลุ่มจะเน้นการเล่น เกม และการละเล่น โดยเล่นเป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้ฝึกความเสี่ยสละในการเล่น เกมกลุ่ม และทำกิจกรรมกลุ่ม

4. บทบาทสมมติ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการสอนเพื่อให้เด็กมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ใน เรื่องความเสี่ยสละ โดยครูสร้างสถานการณ์สมมติ และบทบาทสมมติขึ้นมาให้เด็กแสดงออกตามที่

ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออก ทั้งทางด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมา เป็นข้ออภิปรายในการเรียนรู้เรื่องความเสียสละ

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะมีขั้นตอน และกำหนดเวลา ในแต่ละขั้นตอนโดยประมาณ คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ครูนำเด็กเข้าสู่เรื่องราวของกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ครูดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมแต่ละครั้งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเสียสละ โดยเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินไป และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อตกลงของกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ครูและเด็กร่วมกันสนทนาสรุป และตอบคำถามเกี่ยวกับความเสียสละตามกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง และให้คำชมเชยเด็กที่แสดงพฤติกรรมความเสียสละขณะที่ร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งพฤติกรรมการแสดงออกและความรู้สึก

ข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรม

1. ข้อควรปฏิบัติของครู ในการจัดกิจกรรมครูควรจัดเตรียมอุปกรณ์ ศึกษาเนื้อหาวิธีดำเนินกิจกรรมและเทคนิคทุกครั้งก่อนจัดกิจกรรม อธิบายให้นักเรียนทุกคนได้รับทราบข้อควรปฏิบัติ ในการร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แล้วจึงแสดงความคิดเห็นตามหรือแสดงความคิดเห็นในกรณีไม่เห็นด้วยพร้อมเหตุผลประกอบ ไม่ด่วนตัดสินคำตอบของนักเรียนว่าถูกหรือผิด แต่พยายามให้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลของเขา ใช้อารมณ์ขัน การเสริมแรง หรือแสดงท่าทีด้วยการยิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นมิตร ทั้งคำพูด น้ำเสียงและท่าทาง กล่าวแสดงความรู้สึกชื่นชมพร้อมทั้งเหตุผล เมื่อนักเรียนกระทำพฤติกรรมเป้าหมายหรือตอบคำถามได้ถูกต้อง สังเกตและบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่มขณะจัดกิจกรรม ทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึก

2. ข้อควรปฏิบัติของนักเรียน ในการร่วมกิจกรรมนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยแสดงความคิดเห็น แสดงพฤติกรรมการพูดได้ครั้งละ 1 คน นักเรียนไม่พูดสอดแทรกขัดจังหวะ ขณะที่เพื่อนพูดหรือแสดงความคิดเห็นยังไม่เสร็จ ถ้านักเรียนจะแสดงความคิดเห็นต้องให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเสร็จเสียก่อน นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างมีระเบียบ และเป็นไปตามกฎที่ตั้งไว้

การประเมินผล

ประเมินผลโดย แบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย และการสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกและความรู้สึกของเด็กตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

ตารางสรุปการพัฒนาความเสียสละ ประกอบด้วย

ตารางพัฒนาความเสียสละของเด็กปฐมวัย

ชั้น	ครั้งที่	ความเสียสละ	วัตถุประสงค์	ชื่อกิจกรรม	เทคนิค	วิธีดำเนินการ
1.อนุบาล ปีที่ 1 2.อนุบาล ปีที่ 2	1	ทรัพย์สินของ ได้แก่ การแบ่งปันเครื่อง อุปโภค บริโภค	1.เพื่อให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของ ต่าง ๆ แก่ผู้อื่น 2.เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละในการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ ผู้อื่นของเด็ก	น้ำเอเย..น้ำใจ	บทบาท สมมติ	1.ชั้นนำ ผู้วิจัยสนทนา กับนักเรียนถึง วัตถุประสงค์ของ กิจกรรม และอธิบาย ถึงวิธีการในการ
	2	ทรัพย์สินของ ได้แก่ การแบ่งปันเครื่อง อุปโภค บริโภค	1.เพื่อให้เด็กรู้ถึงความสำคัญของการ แบ่งปันสิ่งของ 2.เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละในการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ ผู้อื่น	ถุงกระดาษ หลากสี	กิจกรรมกลุ่ม	ดำเนินกิจกรรม 2. ชั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรม ในครั้งนั้น โดยให้ นักเรียนมีส่วนร่วม
	3	กำลังกาย ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น ทำความสะอาด	1.เพื่อให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น 2.เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละในการช่วยเหลือแก่ผู้อื่น	พวกเรา เพื่อนกัน	บทบาท สมมติ	แสดงความคิดเห็นและ ร่วมปฏิบัติ 3. ชั้นสรุป ผู้วิจัย
	4	กำลังกาย ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น ทำความสะอาด	1.เพื่อให้เด็กรู้ถึงความสำคัญของการ ช่วยเหลือผู้อื่น 2.เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละในการช่วยเหลือผู้อื่น	ร่วมด้วย ช่วยกัน	บทบาท สมมติ	ร่วมกับนักเรียน ช่วยกันสรุปถึงผลของ กิจกรรมในครั้งนั้นว่า เป็นอย่างไร รวมถึงหา

	5	ความสุขสบายส่วนตน ได้แก่ การแบ่ง ของเล่นให้ผู้อื่นเล่น	1.เพื่อให้ได้รู้จักการเสียสละ ความสุขสบายส่วนตน 2.เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละความสุขสบายส่วนตนให้แก่ ผู้อื่น	วอลล์เปเปอร์ บันดาลใจ	กิจกรรมกลุ่ม	วิธีการแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง
	6	ความสุขสบายส่วนตน ได้แก่ การแบ่ง ของเล่นให้ผู้อื่นเล่น	1.เพื่อให้ได้รู้จักการเสียสละ ความสุขสบายส่วนตน 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละความสุขสบายส่วนตนให้แก่ ผู้อื่น	คุณงาม ความดี	สถานการณ์ จำลอง	
	7	ความสุขสบายส่วนตน ได้แก่ การแบ่ง ของเล่นให้ผู้อื่นเล่น	1.เพื่อให้ได้รู้ถึงความสำคัญของการ เสียสละความสุขสบายส่วนตน 2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความ เสียสละความสุขสบายส่วนตน	ให้ฉันเล่น บ้างซิ	การเล่นิทาน	
	8	สรุปความเสียสละทั้งหมด	1.เพื่อให้เด็กได้ตระหนักถึง ความสำคัญของความเสียสละในด้าน ต่าง ๆ	เด็กดีผู้ เสียสละ	สถานการณ์ จำลอง / บทบาท สมมติ	

หมายเหตุ : จัดกิจกรรมจำนวน 8 ครั้งต่อ 1 ห้องเรียน โดยใช้โปรแกรมเดียวกันในทุกระดับชั้น

กิจกรรมที่ 1 : น้ำเอ๋ย น้ำใจ

เวลาที่ใช้ : 20 - 30 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนบอกวิธีช่วยเหลือผู้อื่นได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของต่อกัน

แนวคิด

การให้และการแบ่งปัน เป็นการแสดงออกซึ่งความเสียสละ การที่คนเราช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะนำมาซึ่งความสำเร็จ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูยกตัวอย่างภาพสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น
 - 1.1 ภาพนักเรียนคนหนึ่งนั่งกินขนมอยู่ แล้วมีเด็กอีกคนกำลังมองด้วยความอยากริน
 - 1.2 ภาพนักเรียนกำลังวาดภาพ ระบายสีอยู่ แต่เพื่อนนักเรียนข้างๆ ไม่มีดินสอสี
 - 1.3 ภาพนักเรียนกำลังทำการบ้านในห้องเรียน และมีเพื่อนนักเรียนคนหนึ่งใส่ดินสอ

หักไม่สามารถเขียนได้

ขั้นดำเนินการ

2. ครูถามนักเรียนว่า “ภาพที่เห็นเป็นเหตุการณ์อะไร หรือเกิดอะไรขึ้น”
3. สุ่มถามนักเรียนด้วยคำถามดังต่อไปนี้
 - 3.1 ดูภาพแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร
 - 3.2 ถ้านักเรียนเจอสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนจะอย่างไร

ขั้นสรุป

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประโยชน์ในการสละทรัพย์สินของช่วยเหลือผู้อื่น

สื่อการจัดกิจกรรม

รูปภาพสถานการณ์จำลองต่าง ๆ

การวัดและประเมินผล

สังเกตจากการตอบคำถาม และการแสดงพฤติกรรมความตั้งใจของนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 : ถูกระดาษหลากสี

เวลาที่ใช้ : 20 – 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของความเสียสละสิ่งของเครื่องใช้แก่ผู้อื่น
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความเสียสละด้านเสียสละสิ่งของแก่ผู้อื่น

แนวคิด

การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถือเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว จนนำไปสู่ความสำเร็จในสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องทำร่วมกัน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูพูดคุยทักทายกับนักเรียน และนำเพลง “แบ่งปัน” เปิดให้นักเรียนฟัง
2. ครูสนทนากับเด็กถึงคำร้องว่ามีคำว่าอะไรบ้าง และนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมการทำถูกระดาษหลากสี

ขั้นดำเนินการ

3. แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ครูทำการแจกอุปกรณ์ให้เด็ก โดยให้กระดาษสี กลุ่มละ 1 สี และให้กากับเด็กกลุ่มที่ 1 ให้ดินสอกับเด็กกลุ่มที่ 2 และให้กรรไกรกับเด็กกลุ่มที่ 3
4. ครูให้เด็กทั้ง 3 กลุ่มลงมือทำถูกระดาษหลากสีให้ได้ โดยครูคอยถามและแนะแนวทาง โดยการพูดคุยว่าเราต้องทำอะไรดีนะ และบอกให้เด็กเสียสละแบ่งปันอุปกรณ์ที่กลุ่มของตนมีให้กันได้

ขั้นสรุป

5. เมื่อทำเสร็จแล้ว ครูให้เด็กแสดงผลงานของตัวเอง และถามเด็กว่าทำอย่างไรจึงทำเสร็จทั้งที่มีอุปกรณ์ไม่ครบ
6. ครูและเด็กร่วมกันสรุปถึงการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ซึ่งกันและกัน โดยพูดถึงความเสียสละสิ่งของทำให้เราสามารถทำงานสิ่งใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้

สื่อการจัดกิจกรรม

- กระดาษสี 3 สี สีละ 1 แผ่น / กาว 3 หลอด / กรรไกร 3 อัน / ดินสอ 3 แท่ง
- เพลง “แบ่งปัน” (นิลชา เฟื่องฟูเกียรติ, นิมิตร พิพิธกุล: ผู้แต่ง)

เนื้อเพลง : ฉันและเธอเรามาศพบกัน เธอคือเพื่อนของฉัน

เรามาศเล่นด้วยกัน บุม บ่า บุม บ่า

ฉันและเธอมาเล่นด้วยกัน เธอคือเพื่อนของฉัน

มีอะไร เราก็แบ่งกัน แบ่งปัน แบ่งปัน

ฉันมีตุ๊กตา เธอมีรถถัง ฉันมีขนมปัง เธอมีขนมหรือยัง

เอ้าให้....แบ่งปัน แบ่งปัน

ฉันและเธอเรามาศพบกัน เธอคือเพื่อนของฉัน

เรามาศเล่นด้วยกัน แบ่งปัน แบ่งปัน

บุมบ่า บุมบ่า แบ่งปัน แบ่งปัน

การวัดและประเมินผล

สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมและจากการตอบคำถามของนักเรียน

กิจกรรมที่ 3 : พวกเรา เพื่อนกัน

เวลาที่ใช้ : 20 – 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของความเสียสละกำลังกายในการช่วยเหลือแก่ผู้อื่น
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความเสียสละกำลังกายในการช่วยเหลือแก่ผู้อื่น

แนวคิด

การอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว นำพาไปสู่ความสำเร็จในการทำงานสิ่งต่างๆ ร่วมกันนั้น จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเสียสละกำลังกายจึงเป็นพฤติกรรมที่สำคัญยิ่ง ที่เราควรปลูกฝังแก่เยาวชนรุ่นใหม่ให้ได้เรียนรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติจริงในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูทักทายเด็ก และพูดคุยกับเด็กถึงความเป็นเพื่อนกัน การอยู่ร่วมกัน เพื่อนกันต้องช่วยเหลือกัน และนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมการเล่านิทานเรื่อง “พวกเรา เพื่อนกัน”

ขั้นดำเนินการ

2. ครูเริ่มต้นเล่านิทานเรื่อง “พวกเรา เพื่อนกัน” โดยมีเนื้อหาดังนี้ ณ ห้องเรียนเด็กน้อย ครูหมิตั้งกฎในห้องเรียนว่าพวกเด็ก ๆ จะต้องจัดเวรทำความสะอาดห้องสลับสับเปลี่ยนกันไป โดยที่เด็ก ๆ ตกลงทำตามที่ครูหมิบอก และในวันนี้เป็นวันที่ครูหมิบอกกับเด็ก ๆ ว่าพรุ่งนี้ที่ห้องเรียนเราจะจัดงานวันเด็กกันนะ สำหรับวันนี้พวกเราก็ต้องจัดเตรียมสถานที่ไว้สำหรับเล่นเกมในวันพรุ่งนี้ เด็ก ๆ ตีใจจึงช่วยกันคิดว่าจะเล่นเกมอะไรกันดี เมื่อตกลงกันได้ครูหมิและเด็ก ๆ จึงตัดกระดาษตกแต่งห้องให้สวยงาม เมื่อจัดห้องเสร็จครูหมิบอกกับเด็ก ๆ ว่า “เออหะ วันนี้ครูจะปล่อยให้เด็ก ๆ กลับบ้านก่อนเวลาเพื่อไปเตรียมตัวมาสนุกพรุ่งนี้ แต่ว่าจะต้องทำความสะอาดห้องเรียนให้เรียบร้อยก่อนถ้ายังทำความสะอาดห้องเรียนไม่เรียบร้อยก็ยังไม่ปล่อยให้กลับ วันนี้ใครทำความสะอาดห้องเรียนคะ” ลิงน้อยยกมือขึ้นตอบว่า “เวรของกระต่ายน้อยครับ” น้องแมวยกมือขึ้นพูดบ้างว่า “แต่ว่าวันนี้กระต่ายน้อยไม่สบายไม่มาโรงเรียนคะ” ครูจึงถามเด็ก ๆ ว่า “เอ...แล้วเราจะทำอย่างไรกันดีคะ ไม่อย่างนั้นไม่ได้กลับบ้านเร็วกันแน่ ๆ เลย ใครช่วยตอบครูได้บ้างเอ่ย นก ลิงน้อย แมว หมู ใครตอบครูได้บ้างว่าเราต้องทำอย่างไรดี”
3. ครูสนทนากับเด็กถึงเรื่องที่เล่าว่าเด็ก ๆ ที่ห้องเรียนเด็กน้อยจะต้องทำอย่างไรดี ครูให้เด็ก ๆ ช่วยกันคิด

4. ครูเลือกเด็กออกมาแสดงบทบาทสมมติ โดยถามความสมัครใจให้เด็กแสดงเป็นลิงน้อย แมว นก และหมู โดยครูทบทวนเรื่องราว และให้เด็กออกมาแสดงเพื่อให้นิทานจบลง
ขั้นสรุป
5. ครูพูดคุยกับเด็กถึงการช่วยเหลือเสียสละกำลังกาย เพื่อช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงและเปิดโอกาสให้เด็กซักถาม ทุกคนร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ของการเสียสละกำลังกาย

สื่อการจัดกิจกรรม

- นิทานเรื่อง “พวกเรา เพื่อนกัน”
- หน้ากากตัวละคร ลิงน้อย 1 อัน / แมว 1 อัน / นก 1 อัน / หมู 1 อัน

การวัดและประเมินผล

สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมและจากการตอบคำถามของนักเรียน

กิจกรรมที่ 4 : ร่วมด้วยช่วยกัน

เวลาที่ใช้ : 20 - 30 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักความเสียสละในการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อพัฒนาความเสียสละของนักเรียนในการช่วยเหลือผู้อื่น

แนวคิด

การทำงานให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานและลงมือปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ ซึ่งการทำงานร่วมกันในสังคมจะต้องอาศัยความเสียสละในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงจะนำพาสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำภาพการทำงานบ้านให้นักเรียนดู แล้วถามว่า “เด็กในภาพกำลังทำอะไร” พร้อมทำท่าประกอบ

ขั้นดำเนินการ

2. ให้นักเรียนบอกชื่องานต่าง ๆ ภายในบ้านที่นอกเหนือจากกิจกรรมในภาพข้างต้น
3. สุ่มถามนักเรียนด้วยคำถามต่อไปนี้
 - 3.1 นักเรียนเคยช่วยคุณพ่อคุณแม่ทำงานอะไรบ้าง
 - 3.2 เพราะเหตุใดเราต้องช่วยกันทำงานบ้าน
 - 3.3 งานบ้านที่นักเรียนชอบคืออะไร ให้สาธิตขั้นตอนการทำงานบ้านให้เพื่อนดู

ขั้นสรุป

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปว่า การจัดการและการวางแผนอย่างเป็นระบบย่อมทำให้งานต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สื่อการจัดกิจกรรม

รูปภาพการทำงานบ้าน

การวัดและประเมินผล

สังเกตจากการตอบคำถามและการแสดงพฤติกรรมของนักเรียน

กิจกรรมที่ 5 : วอลล์เปเปอร์ บันทึกลใจ

เวลาที่ใช้ : 20 – 30 นาที

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนรู้จักเสียสละความสุขส่วนตัวปฏิบัติตนในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

แนวคิด

การรู้จักแสดงออกซึ่งความเสียสละความสุขส่วนตัว เป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รู้จักการแบ่งปันแก่ผู้อื่น หากในสังคมที่อยู่ร่วมกันยึดถือปฏิบัติพฤติกรรมอย่างนี้ ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและผู้อื่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

- i. ให้นักเรียนพูดถึงกิจกรรมที่ตนเองเสียสละในชีวิตประจำวัน เช่น เสียสละความสุขส่วนตัว ช่วยคุณแม่ล้างจาน เสียสละความสุขส่วนตัวช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน เสียสละเครื่องเขียนให้เพื่อนใช้ เสียสละของเล่นให้เพื่อนได้เล่นด้วยกัน

ขั้นดำเนินการ

2. ให้นักเรียนนั่งประจำโต๊ะพร้อมส่งอุปกรณ์เครื่องวาดรูป

เช่น

- กระดาษวาดเขียน
- สีเทียนหรือปากกาเน้นข้อความ
- กรรไกร
- เทปกาว

3. ให้นักเรียนวาดรูปเกี่ยวกับกิจกรรมเสียสละในชีวิตประจำวันทีพุดกันตอนต้นพร้อมวาดกิจกรรมเสียสละลงในกระดาษ
4. ให้นักเรียนที่วาดเสร็จเรียบรื้อนำภาพความเสียสละไปติดไว้ที่ผนังหลังห้องเรียนที่คุณครูเตรียมไว้

ขั้นสรุป

5. ครูยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความเสียสละด้วยการพูดชมเชย และย้ำถึงสิ่งที่ทำกิจกรรมเสียสละที่นักเรียนได้วาดรูปว่าเป็นสิ่งที่ดี

สื่อการจัดกิจกรรม

1. กระดาษสีรูปหัวใจ รูปผลไม้ หรือรูปอื่น ๆ
2. สีชอล์ก สีเมจิก
3. กระดาษกาว

กิจกรรมที่ 6 : คุณงาม ความดี

เวลาที่ใช้ : 20 – 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนรู้จักเสียสละความสุขสบายส่วนตนปฏิบัติตนในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

แนวคิด

การรู้จักแสดงออกซึ่งความเสียสละความสุขส่วนตน เป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รู้จักการแบ่งปันแก่ผู้อื่น หากในสังคมที่อยู่ร่วมกันยึดถือปฏิบัติพฤติกรรมกรรมอย่างนี้ ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและผู้อื่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูยกตัวอย่างการทำความดี การเสียสละความสุขสบายส่วนตน เช่น เมื่อนักเรียนกำลังเล่นของเล่นอยู่กับเพื่อน ๆ และพบเพื่อนคนหนึ่งนั่งอยู่คนเดียว นักเรียนชวนเพื่อนมาเล่นด้วยกันหรือสละของเล่นของตนเองให้เพื่อน
2. ครูนำภาพการทำความดี เช่น ภาพเด็กกำลังแต่งตัวเอง หรือภาพเด็กกำลังทานข้าวเอง ให้นักเรียนดู แล้วถามว่า “เด็กในภาพกำลังทำอะไร” พร้อมทำท่าประกอบ
3. ครูให้นักเรียนบอกสิ่งที่ดีงามที่เคยทำ หรือเคยพบเห็นคนอื่นทำ

ขั้นดำเนินการ

4. ครูให้นักเรียนคิดถึงสิ่งที่ตนปฏิบัติตนในทางที่ดี การเสียสละความสุขสบายส่วนตนทั้งต่อตนเองและผู้อื่นที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
5. ครูถามนักเรียนให้ตอบทุกคน ถ้าใครไม่พร้อมจะตอบก็ให้ผ่านไปก่อน เมื่อพร้อมจึงตอบครู

ขั้นสรุป

6. ครูสรุปให้นักเรียนฟังถึงการแสดงออกซึ่งความดีงาม การเสียสละความสุขสบายส่วนตนทั้งต่อตนเองและผู้อื่นจะทำให้ตนเองเกิดความภาคภูมิใจ ในขณะเดียวกันก็สามารถยอมรับความดีงามของคนรอบข้าง เช่น เพื่อน จะเป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

สื่อการจัดกิจกรรม

แผ่นภาพการทำความดี

การวัดและประเมินผล

สังเกตการร่วมกิจกรรมและจากการตอบคำถามของนักเรียน

แผนภาพการทำความดี

การเสียสละความสุขสบายส่วนตน เพื่อช่วยรดน้ำต้นไม้

การเสียสละความสุขสบายส่วนตน เพื่อช่วยถูห้อง รักษาความสะอาด

การเสียสละความสุขสบายส่วนตน เพื่อช่วยซักผ้า

กิจกรรมที่ 7 : ให้ฉันเล่นบ้างสิ

เวลาที่ใช้ : 20 – 30 นาที

วัตถุประสงค์

3. เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ถึงการเสียสละความสุขสบายส่วนตน
4. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความเสียสละความสุขสบายส่วนตนเพื่อผู้อื่น

แนวคิด

การเสียสละความสุขสบายส่วนตนเพื่อช่วยเหลือ แบ่งปันแก่ผู้อื่นนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข และก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว นำพาไปสู่ความสำเร็จในการทำงานสิ่งต่างๆ การเสียสละความสุขสบายส่วนตนจึงเป็นพฤติกรรมที่สำคัญยิ่ง ที่เราควรปลูกฝังแก่เยาวชนรุ่นใหม่ให้ได้เรียนรู้ เพื่อนำไปปฏิบัติจริงในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูทักทายเด็ก และพูดคุยกับเด็กถึงเรื่องของการแบ่งปันเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้อื่นได้เป็นสุข โดยการที่เราต้องเสียสละ และถามเด็ก ๆ ว่าใครเคยเสียสละความสุขสบายส่วนตนบ้างอย่างไร และครูนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมการเล่นนิทานเรื่อง “ให้ฉันเล่นบ้างสิ”

ขั้นดำเนินการ

2. ครูเริ่มต้นเล่นนิทานเรื่อง “ให้ฉันเล่นบ้างสิ” โดยมีเนื้อหาดังนี้ ออสก้ากับทิลลีเดินไปพบสนามเด็กเล่นแห่งหนึ่ง “เราไปเล่นไม้ลื่นกันดีมั้ย” ออสก้าชักชวน “ให้ฉันเล่นก่อนนะ” ทิลลีบอก “ฉันจะเล่นแล้วนะ” ออสก้าบอก “ยังนะ ยังไม่ใช่ตาของเธอ” ทิลลีแย้ง “นั่นดูน่าสนุกจังเลย” ออสก้าเอ่ยขึ้น “ฉันเล่นได้หรือยัง” “ยังนะ ยังไม่ใช่ตาของเธอ” ทิลลีรีบบอก ทิลลีเล่นม้าหมุนต่อรอบแล้วรอบเล่า “ถึงตาฉันเล่นแล้วใช่มั้ย” ออสก้าถาม “ยังนะ ฉันยังเล่นไม่เสร็จเลย” ทิลลีรีบบอก ทิลลียังคงสนุกกับการเล่นม้าหมุนรอบแล้วรอบเล่า “ฉันรู้สึกมีหัวจังเลย” ทิลลีบ่น “อื อื คราวนี้ถึงตาฉันเล่นบ้างแล้วละ” ออสก้าร้องบอกด้วยความดีใจ “เธอคงมีหัวมากเกินไปแล้ว” “สนุกจังเลย” “ตอนนี้ฉันหายดีแล้ว” ทิลลีบอก “ขอฉันเล่นไม้ลื่นต่อจากเธอนะ” “ยังนะ ยังไม่ใช่ตาของเธอ” ออสก้าตอบ “ให้ฉันเล่นชิงช้าต่อจากเธอนะ” ทิลลีถามอีก “ยังไม่ได้ ยังเป็นตาของฉันอยู่” “ลุกออกมาเดี๋ยวนี้” ทิลลี คราวนี้เป็นตาของฉันที่จะเล่นกระดานหกก่อน” ออสก้าตะโกนบอก “กระดานหกใช้การไม่ได้นี่” ทิลลีแย้ง แต่เมื่อออสก้ากระโดดขึ้นไปนั่งบนอีกข้างหนึ่งของกระดานหก...ทิลลีก็ลอยขึ้นไปในอากาศ จากนั้นทิลลีก็วูบตกลงมาตามกระดานหกและ....ออสก้าก็

กระเด็นขึ้นไปแทน....และหลังจากนั้น...ออสก้ากับทิลลี่ก็เล่นสนุกด้วยกันตลอดบ่ายของวันนั้น

ขั้นสรุป

3. ครูพูดคุยกับเด็กถึงเรื่องของออสก้า และทิลลี่ว่าเป็นอย่างไร ให้เด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการแบ่งปัน การเสียสละความสบายส่วนตนเพื่อผู้อื่น ผลเสียของการเห็นแก่ตัวและผลดีของการแบ่งปันและเสียสละความสบายส่วนตน

สื่อการจัดกิจกรรม

- นิทานเรื่อง “ให้ฉันเล่นบ้างสิ” (David Bedford .2545: 1 – 32)

การวัดและประเมินผล

สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมและจากการตอบคำถามของนักเรียน

กิจกรรมที่ 8 : เด็กดีผู้เสียสละ

เวลาที่ใช้ : 20 – 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงประโยชน์ของความเสียสละ
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความเสียสละของนักเรียน

แนวคิด

การแสดงความรู้สึกด้วยความจริงใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการทำความดีงามเพื่อผู้อื่นโดยไม่หวังผล เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกัน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูเล่านิทานเรื่อง จีบ จำ เทียวสระ

นิทานเรื่อง จีบ จำ เทียวสระ

วันหนึ่งคุณพ่อคุณแม่พา จีบ จำ ไปว่ายน้ำที่สระว่ายน้ำใกล้ ๆ บ้าน ที่สระว่ายน้ำมีคนเยอะมาก และพบกับเพื่อน ๆ อีกหลายคนที่สระน้ำ จีบ จำ และเพื่อน ๆ กำลังว่ายน้ำอยู่อย่างสนุกสนานนั้น ปรากฏว่ามีเพื่อนคนหนึ่งกำลังล้าล้นน้ำ จีบ จำ และเพื่อนคนอื่น ๆ รีบขึ้นจากสระด้วยความตกใจ จีบ เห็นเพื่อนกำลังจมน้ำจึงโยนห่วงยางของตนเองลงไปให้เพื่อน จำ และเพื่อน ๆ ยืนอยู่ที่ขอบสระตะโกนให้คนช่วย มีผู้ใหญ่ลงไปช่วยเหลือโดยพยุงเพื่อนขึ้นมาจากสระไว้ได้

ขั้นตอนการ

2. เมื่อนักเรียนฟังนิทานเรื่อง จีบ จำ เทียวสระ แล้วครูถามนักเรียนในเรื่องราวจากนิทาน เช่น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น
3. ให้นักเรียนทุกคนแสดงออกถึงอารมณ์ที่สนุกสนาน และอารมณ์ที่ตกใจเป็นอย่างไร
4. ครูถามหากนักเรียนทุกคนเป็น จีบ จำ
 - 4.1 จะช่วยเพื่อนหรือไม่
 - 4.2 จะทำอย่างไร

ขั้นสรุป

5. ครูสรุปข้อคิดที่ได้จากนิทานเรื่อง จีบ จำ เทียวสระ
6. ครูสรุปให้นักเรียนฟังถึง การทำความดีจากการเสียสละ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนเรามีด้วยกันทุกคน แต่จะมีมากมีน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับ

สถานการณ์และเวลา บางครั้งเราไม่ต้องพูด แต่คนรอบข้างก็จะมองเห็นน้ำใจและความดีของเราได้จากการกระทำ

สื่อการจัดกิจกรรม

นิทานเรื่อง จี๊บ จ๊า เทียวสระ

การวัดและประเมินผล

สังเกตการร่วมกิจกรรมและจากการตอบคำถามของนักเรียน

แบบสอบถามความเสียสละของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง ให้นักเรียนฟังข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้(โดยครูเป็นผู้อ่านให้นักเรียนฟัง) และให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบ ที่ตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนเคยปฏิบัติและเห็นว่าถูกต้อง

ข้อ	เรื่องที่พิจารณา	การปฏิบัติ	
		ใช่	ไม่ใช่
	ความเสียสละทรัพย์สินของ		
1	นักเรียนเต็มใจแบ่งปันขนมให้เพื่อนรับประทานด้วย		
2	เมื่อเพื่อนลืมนำดินสอมา นักเรียนเต็มใจให้เพื่อนยืมดินสอ		
3	นักเรียนแบ่งอาหารให้แมวหรือสุนัขด้วยความเต็มใจ		
4	นักเรียนบอกให้พ่อแม่บริจาคเงินทำบุญที่วัดหรือที่โรงเรียน		
5	เมื่อเพื่อนไม่มาเรียน นักเรียนแบ่งสมุดจดบันทึกที่เรียนให้เพื่อนดู		
	ความเสียสละกำลังกาย		
6	เมื่อนักเรียนเห็นขยะอยู่บนพื้นห้อง นักเรียนช่วยเก็บขยะทิ้งลงถัง		
7	นักเรียนช่วยครูแจกสมุดการบ้านของเพื่อน ๆ		
8	เมื่อเห็นเพื่อนกวาดพื้น นักเรียนเต็มใจช่วยเพื่อนกวาดพื้นห้องเรียน		
9	นักเรียนช่วยเพื่อน ๆ เก็บเก้าอี้หลังจากเลิกเรียน		
10	นักเรียนช่วยครูแจกนมหรือของว่างให้กับเพื่อน ๆ		
	ความเสียสละวาจา กำลังใจ		
11	เมื่อเพื่อนเข้าแข่งขันกีฬา นักเรียนไปชมและเชียร์เพื่อน		
12	นักเรียนปรบมือให้เพื่อนที่ออกไปพูดหน้าชั้นเรียน		
13	เมื่อเพื่อนร้องไห้ นักเรียนช่วยพูดปลอบใจ		
14	เมื่อเพื่อนได้รับรางวัลจากครู นักเรียนพูดชื่นชมแสดงความยินดี		
15	เมื่อเพื่อนพูดหรือแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียนจบลง นักเรียนปรบมือให้		
	ความเสียสละ ความสุขสบายส่วนตัว		
16	นักเรียนไม่นอนตื่นสายเพื่อมาให้ทันเข้าแถวในตอนเช้า		
17	เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อน นักเรียนแบ่งของเล่นให้เพื่อนเล่นด้วย		
18	เมื่อเห็นเพื่อนร้องไห้เพราะอยากเล่นเกม นักเรียนแบ่งเกมให้เพื่อนเล่น		
19	นักเรียนวาดสมุดภาพระบายสีเพื่อนเห็นนักเรียนจึงแบ่งให้เพื่อนวาดเล่นด้วย		
20	นักเรียนไม่เล่นของเล่นคนเดียว แต่แบ่งให้เพื่อนเล่นด้วย		

ตาราง 9 แสดงการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์

ข้อคำถามที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	1	1	1	3	1
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	1	1	3	1
7	1	1	1	3	1
8	1	1	1	3	1
9	1	1	1	3	1
10	1	1	1	3	1
11	1	1	1	3	1
12	1	1	1	3	1
13	1	1	1	3	1
14	1	1	1	3	1
15	1	1	1	3	1
16	1	0	1	2	0.67
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	1	3	1

ตาราง 10 คะแนนก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของนักเรียนอนุบาลปีที่ 1

คนที่	คะแนนจากแบบสอบถาม	
	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ
1	5	17
2	8	16
3	6	17
4	11	15
5	13	17
6	14	18
7	10	16
8	9	13
9	6	12
10	7	15
11	8	16
12	6	17
13	9	17
14	7	16
15	8	15
16	6	17
17	6	17
18	9	16
19	8	15
20	7	17
21	8	17
22	6	15
23	7	17

ตาราง 11 คะแนนก่อนและหลังการใช้คู่มือพัฒนาความเสียสละของนักเรียนอนุบาลปีที่ 2

คนที่	คะแนนจากแบบสอบถาม	
	ก่อนการใช้คู่มือ	หลังการใช้คู่มือ
1	8	17
2	10	16
3	6	17
4	11	15
5	13	17
6	14	18
7	10	16
8	9	15
9	6	12
10	7	15
11	8	16
12	9	17
13	9	17
14	7	16
15	8	15
16	8	14
17	6	17
18	9	16
19	10	15
20	7	17
21	8	17
22	6	15
23	7	17
24	11	18
25	12	17
26	14	16

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวรดาอร พงษ์ศักดิ์
วันเดือนปีเกิด	9 สิงหาคม พ.ศ.2520
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	24/62 ซอยนวมินทร์ 129 ถนนนวมินทร์ กรุงเทพมหานคร 10230
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	Editor In – Chief (ROUTE MAGAZINE)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท ETERNAL MEDIA
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสตรีวิทยา 2
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนนวมินทราชูทิศกรุงเทพ
พ.ศ. 2545	นิเทศศาสตรบัณฑิต วิชาเอกประชาสัมพันธ์ จากราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ